

XXXIII. Évfolyam 3. szám

zeneKar

nka Nemzeti Kulturális Alap

www.ZENE-KAR.HU

2026 /03

PFZ – sakk-matt helyzet

Irányváltás – új elnök
a Szövetség élén

Értelmezhetetlen
különbségek a zenekari
finanszírozásban

Szeretne többet megtudni a szimfonikus zenekarokról?

Tisztelt Olvasónk!

Harminchárom éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

A

a **Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének** szaklapja, amely a **Magyar Nemzeti Kulturális Alap (NKA)**, valamint az **Előadóművészi Jogvédő Iroda (EJI)** támogatásával jelenik meg

Rovatainkban foglalkozunk a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zene-történeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a szimfonikus zenekarok próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

4 KALENDÁRIUM

ZENEI KÖZÉLET

6 Pannon Filharmonikusok - Szövetség
Sakk-matt helyzet

Horváth Zsolt, a Pannon Filharmonikusok igazgatója lett a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének a közel-múltban megválasztott új elnöke. Lapunk nemcsak az elnöki programjáról és céljairól kérdezte, hanem a PFZ új évadáról is, amely sosem látott nehézséggel indult: a korábbiakhoz képest mintegy 550 millió forintos elvonás teszi kritikussá az évad megvalósítását.

Kiss Eszter Veronika

13 Kodály Filharmónia
A Kodály Filharmónia erős bástyája
a debreceni kultúrának

A vidék kontra Budapest ügyet évtizedes, egyre kritikusabbá váló tömegként tolja maga előtt a magyar zenekari szcéna – fogalmazott lapunknak Somogyi-Tóth Dániel, aki másfél évtizede vezeti a Kodály Filharmóniát. A következő időszakának legnagyobb kihívása a zenekarra háruló jelentősen megnövekedett színházi kapacitásigény.

Kiss Eszter Veronika

16 Budafoki Dohnányi Zenekar
Közös nevezőre jutni

Sajnálatos módon a magyar zenekarok nem tudnak igazán közös nevezőre jutni, még odáig sem jutunk el, hogy mindenki hajlandó legyen a másikkal kommunikálni – fogalmazta meg a zenekari szövetség kapcsán az elmúlt időszak tanulságait Hollerung Gábor, a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar ügyvezető zeneigazgatója. A Liszt-díjas karmester úgy látja, egy konszenzuson alapuló tervezettel lényegesen jobb esélyekkel fordulhatnak a kormányzat felé.

Kiss Eszter Veronika

17 Szolnoki Szimfonikus Zenekar
A Szolnoki Szimfonikusok óvatos optimizmussal terveznek
Felléptek a Musikkvereiben és Eisenstadtban, nagy sikert aratott a PartiTúra-koncertjük is augusztusban, előtte pedig, a jubileumi Queen-estjükön maga Brian May küldött videóüzenetet a nézőknek és az együttesnek. A 2026/27-es szezon bérletei, amelyeket nyár végén kezdtek el árúsítani, szintén szépen fogynak. Pedig tavaly ősszel még az sem látszott biztosnak, hogy megérik a hatvanadik születésnapot...

Réfi Zsuzsanna

22 Duna Szimfonikus Zenekar
Küzdelmekkel teli 65 év

Titkos vágy volt a 65. jubileumi hangverseny. Amikor öt esztendővel ezelőtt az új felállás a megszűnéstől mentette meg a Duna Szimfonikus Zenekart, Szklenár Ferenc

és dr. Gyimesi László arra gondolt, ha öt esztendőt garantálni tudnának az együttesnek, azt már óriási eredménynek éreznék. A szeptember 26-án, a kőbányai Kőrösi Kulturális Központban rendezett, kivételes szimfonikus darabokat felvonultató születésnap koncertre rengetegen váltottak már jegyet.

Réfi Zsuzsanna

25 VISSZATEKINTŐ
10 és 20 éve írtuk

MŰHELY

26 PORTRÉ
Megengedhetem magamnak,
hogy csak örök értékekkel foglalkozzak

Immár hét éve él teljes mozgáskorlátozottságban, ágyhoz kötve Szokolay Balázs Liszt-díjas zongoraművész, aki a nyáron ünnepelte 65. születésnapját. Az ALS-ben szenvedő művész laptop és szemegér segítségével hallgat zenét, saját régi felvételeit megosztja youtube-csatornáján, ezáltal újraéli a régi szép időket, a nehézségeken pedig a hite segíti át. (Ez az interjú Somogyi Imre közreműködésével jött létre, aki ABC tábla segítségével írta le a válaszokat.)

Kiss Eszter Veronika

ZENETÖRTÉNET

28 A Hubay–Popper-kvartett

1886-ban szintet lépett Budapest kamarazenei élete. A Krancsevics-vonósnégyes mellett megalakult a Hubay–Popper-kvartett, és hét évadon át egymással párhuzamosan muzsikáltak, bizonyítván, hogy a főváros immár két kiváló társaságot is el tud tartani. Hubayék egészen 1913-ig, Popper haláláig játszottak, és általános vélemény szerint ők alkották az első, minden tekintetben világszínvonalú vonósnégyesünket.

Gombos László

KÖNYV RECENZÍÓ

34 Egy szippantásnyi oxigén –
az OMIKE Művészakciójának emlékezete

A magyar zsidó kultúra és művészetek története számos olyan életutat őriz, amelyet a 20. század történelmi katalizmái nemcsak kettétörttek, hanem hosszú időre az emlékezetből is kitöröltek.

Kovács Ilona

37 Egy nemzedék három évtizede –
Hollós Máté: Az életmű fejleményei

Hollós Máté Az életmű fejleményei című kötete sajátos helyet foglal el a kortárs magyar zenéről szóló szakirodalomban. A Gramofon Könyvek gondozásában 2025-ben megjelent, 132 oldalas könyv húsz kortárs magyar zeneszerzővel folytatott beszélgetést közöl.

Kovács Ilona

Bővíti művészeti kínálatát a Győri Filharmonikus Zenekar különböző művészeti ágak, a zene-, az irodalom, a film- és a fotóművészet összekapcsolásával.

A Zichy-palota ad helyet a szeptember 14-én induló Kalamáris című irodalmi-zenei sorozatnak. Az estek házigazdája Lukácsi Zoltán irodalomtörténész, a szerzők között Dragomán György, Szigethy Gábor, Pátkai Tivadar, Terék Anna, Varró Dániel és Háy János is szerepel.

A sorozat az irodalmi beszélgetéseket zenei produkciókkal kapcsolja össze. A JazzKEDD 2.0 elnevezésű, öt koncertből álló sorozatnak a Zichy-palotán kívül a Richter-terem és a Klastrom Hotel udvara is otthont ad. A sorozat nyitó előadását szeptember 29-én tartják a Balázs Elemér Group koncertjével. Az évad további fellépői között szerepel a Ferenc Németh Freedom Trio, az Antal Gábor Trió – Shards of Peace, a Szaniszló Richárd – Cseke Gábor Hands of Passion Duet, valamint a Budapest Jazz Orchestra Urbán Orsival. Októbertől új sorozat, a DESZKA is indul Gáti Oszkár Jászai Mari-díjas színművész vezetésével. A beszélgetéssorozat a színház világát, a pályák fontos állomásait és a kulisszák mögötti történeteket viszi közelebb a közönséghez.

Az első vendég Karácsony Gergely színművész lesz október 19-én. A további meghívottak között Parti Nóra, Epres Attila, Balsai Móni és Csankó Zoltán szerepel.

Új művészeti sorozatként mutatkozik be a Portré, amely magyar alkotók életútját mutatja be portréfilmekben és az azokat követő beszélgetéseken keresztül.

Az első vendég Korniss Péter Kossuth-díjas, Pulitzer-emlékdíjas fotográfus, a nemzet művésze lesz október 7-én. A további estek többek között Mihályi Gábor koreográfus és Eredics Gábor Kossuth-díjas népzeneész életművéhez kapcsolódnak. Újraindították a Flesch Károly kamarazene bérletet, amelynek a Zichy-palota és a Richter-terem is otthont ad.

Több mint száz zenemű előadásával tervezi új évadát a Pannon Filharmonikus Zenekar (PFZ) – hangzott el a zenekar sajtótájékoztatóján.

A pécsi Kodály Központban, a Müpában, a bécsi Musikvereinban, valamint az eszéki hangversenytermekben is koncerteket adna több mint száz zenemű megszólaltatásával az évad során a zenekar, amely pénzügyi problémákkal küzd.

Horváth Zsolt, a PFZ igazgatója szerint „halálugrásra” kényszerül az évadban az idén 215 éves együttes, mert a tervezetthez képest összesen több mint félmilliárd fo-

rinttal kevesebb támogatásban részesültek az önkormányzattól és az államtól az utóbbi egy évben.

Vass András állandó karmester arra hívta fel a figyelmet, hogy az együttesnél felhalmozódott tudás páratlan a fővároson kívüli zenekarok tekintetében, így anyagi ellehetetlenülés esetén több évtizedes munka veszne kárba.

Kesselyák Gergely vezető karmester örömdetesnek nevezte, hogy a közönség támogatása az anyagi problémák tavaszi felbukkanását követően a korábbiaknál is erőteljesebbé vált, hiszen sokan adományoztak, továbbá rengeteg bérletet adtak már el az évadra.

Bár megoldás híján előállhat az a helyzet, hogy a muzsikuskoknak nem tudnak bért fizetni, s koncertek maradnak el, az igazgató abban bízik, hogy a város és a kormányzat is a helyén kezeli az együttes problémáját a következő fél-száz napban, ennek megfelelően a tervezett évadműsor a meghirdetett formában megvalósulhat.

Új évadját kezdi a Szegedi Szimfonikus Zenekar

Több mint harminc saját szervezésű bérletes hangverseny mellett zenés színházi előadásokon és több különleges produkcióban is hallhatja a közönség a Szegedi Szimfonikus Zenekart az új évadban.

Gyüdi Sándor igazgató-karmester az évadnyitó társulati ülésen elmondta, az együttes 34 saját szervezésű bérletes hangversenyt ad, valamint a Filharmónia Tisza-bérletben is koncerteznek. A Fricsay- és a Vaszy-bérlet mellett szombaton délelőtt matinésorozatot és gyermekeknek szóló Csokimatinékat is hirdettek, valamint folytatódik a barokk és klasszikus repertoárra fókuszáló Esterházy-bérlet is.

Az évadban számos alkalmi hangversenyen is fellépnek, Szeged mellett a többi közt Budapesten, Békéscsabán, Kecskeméten. A saját bérletsorozatai mellett a zenekar a tanévben mintegy háromezer diák előtt játssza majd a Lázár Ervin programban a megújult Muzsikálj velünk! című előadását.

A magyar és külföldi vendégkarmesterek mellett neves szólistákkal is együtt dolgozik a zenekar – mondta Gyüdi Sándor.

Az együttes hét színházi produkcióban vesz részt, ezek közül négy premier. Két opera, Verdi La Traviatája szeptemberben és Mozart egyik legszemélyesebb és legélettelibb műve, a Figaro házassága decemberben. Ábrahám Pál elegáns, sodró lendületű, szenvedélyes és humorral teli operettjét, a Viktóriát februártól láthatja a közönség, Lionel Bart világhírű musicalje, az Oliver bemutatóját pedig áprilisban tartják. A továbbjátszások mellett a tervek szerint vendégjátékként Donizetti Don Pasquale című vígoperájával vendégszerepel a zenekar és a színház operatársulata Békéscsabán – közölte a karmester.

Dubóczky Gergely, az együttes művészeti vezetője kifejtette, az egyre szélesebb repertoárral rendelkező együt-

tes az elmúlt években Magyarország egyik legszínesebb profilú zenekarává vált.

Fontos eredménynek tartja a szakember, hogy elkészült a koncert-háttérfa, melyet a Nagyszínházban rendezett hangversenyeken állítanak majd föl. A hangvető a közönség koncertélményét is javítja majd.

A karmester elmondta, a műsortervben karácsonyi koncertek is szerepelnek: újra bemutatják A diótörőt a Kövér Béla Bábszínházzal együttműködve, adventi templomi hangversenyt tartanak és újévi hangversenyt is ad az együttes. Új bemutatóként pedig a bábszínházzal közösen tűzik műsorra Csajkovszkij A hattyúk tava című művét.

Az ünnepségen átadták az év zenésze elismerést, melyet a társulat tagjainak szavazatai alapján Fehér Ilona trombitaművész kapott.

Az Alba Regia Szimfonikus Zenekar 2026/27-es évadában a klasszikus és a kortárs zene elegye vár a közönségre.

A közös hang címmel hirdeti meg új évadát a székesfehérvári együttes – mondta Ruff Tamás igazgató a zenekar sajtótájékoztatóján. Hozzátette: továbbra is hangsúlyosan jelenik meg repertoárjukban a kortárs zene.

Dobszay Péter művészeti vezető kiemelte: az idei Farkas Ferenc-bérlet előadásainak nyitóestjén Kocsis Zoltán emlékéit idézik fel halálának 10. évfordulóján, Mozart, Debussy, Rachmaninov és Bartók alkotásaival. Olyan nagyságokról sem feledkeznek meg, mint a 150. éve született Dohnányi Ernő, Johannes Brahms, vagy Ludwig van Beethoven. Rá halálának 200. évfordulóján emlékeznek majd.

Dobri Dániel kortárs zenei művészeti vezető arról beszélt, hogy a Kérdezd a zeneszerzőt! című hangversenysorozatuk az ország legnagyobb kortárs szimfonikus zenekari sorozata, hiszen évente 20-25 zeneszerzőt mutatnak be. Az idei évadban a kortárs magyar zeneszerzés sokszínűségét állítják középpontba, miközben neves európai és tengerentúli alkotókat is vendégül látnak.

Szabó Balázs művészeti tanácsadó az Ünnepi sorozat hangversenyeiről beszélt, amelyek kuriózumokat, a barokk zene ritkán hallható gyöngyszemeit vonultatják fel. Elmondta, hogy halottak napján Francesco Durante Requiemje csendül fel, az adventi hangversenyen Francesco Manfredini Karácsonyi concertóját Antonio Vivaldi két, csellóra írt versenyműve követi, majd Mozart Vespe-

rása hangzik el, míg a húsvéti záróestet a német protestáns egyházzene mestereinek szentelik.

A sajtótájékoztatón Cser-Palkovics András polgármester hangsúlyozta, hogy a kulturális és sportélet nagy segítség a város közösséggé formálásában. Hangsúlyozta: a zenekar a megalakulása óta minőséget közvetít, kiemelkedő szakmai munkát végezve, amelyet a közönség is megtapasztalhat a sok esetben különleges helyszíneken adott koncertjeiken.

ProArt: a mesterséges intelligencia 12 milliárdos bevételkiesést okozhat a magyar zeneiparban 2028-ig

A mesterséges intelligencia eddig szabályozatlan terjedése miatt 2028-ra a magyarországi zenei jogdíjbevételek csaknem ötöde kerülhet veszélybe, összességében 12 milliárd forintba rúghat a kiesés – állapította meg jelentésében a ProArt – Szövetség a Szerzői Jogokért.

A generatív AI által okozott, becsült jogdíjbevételek-kiesés 2028-ban Magyarországon 19 százalékosra rúghat, abban az évben elérheti az 5,8-6 milliárd forintot az Artisjus zenei szerzői jogdíj-bevételi adatai, az Előadóművészi Jogvédő Iroda (EJI) és a Mahasz jogdíjbevételei vonatkozásában. A 2025-2028 közötti időszak kumulált vesztesége egészen 12 milliárd forintba rúghat.

A ProArt jelentésében a mesterséges intelligenciával kapcsolatos legsürgetőbb feladatok között sorolják fel, hogy az AI-modellek betanításához a jogtulajdonosok előzetes hozzájárulására legyen szükség, az alkotók részesüljenek a technológia által generált javakból, emellett fontos, hogy beazonosítható legyen, milyen műveken tanították be a modelleket, illetve a streamingplatformokon jelöljék meg az AI-zenéket.

Mattyasovszky-Zsolnay Bencét, a Piros Orr Bohócdoktorok Alapítvány ügyvezetőjét nevezte ki Tarr Zoltán a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) alelnökének.

Tarr Zoltán méltatta az új alelnök szakmai hátterét is, jelezve, hogy Mattyasovszky-Zsolnay Bence a kulturális szférából érkezik, és cégvezetői tapasztalattal rendelkezik. Az alelnök korábban Pintér Béla és Társulata produkciós vezetője és a Katona József Színház munkatársa is volt. (forrás: MTI)

HELYREIGAZÍTÁS

Előző számunkban a Bátor Tamással készült interjúban tévesen jelent meg, hogy Miller Lajos Umberto Giordano André Chénier című operájában alakította Michonnet szerepét. A szerepet természetesen Francesco Cilea Adriana Lecouvreur című operájában énekelte. A címszereplő Mirella Freni volt, Maurizio szerepében Peter Dvorsky lépett fel. A hibáért az Érintettek és Olvasóink szíves elnézését kérjük.

Sakk-matt helyzet

„Az utolsó hetekben vagyunk, amikor a döntési helyzetben lévőknek biztosan át kell gondolniuk, hogy miként vélekednek a PFZ jövőjéről”

Kiss Eszter Veronika

Horváth Zsolt, a Pannon Filharmonikusok igazgatója lett a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének a közelmúltban megválasztott új elnöke. Lapunk nemcsak az elnöki programjáról és céljairól kérdezte, hanem a PFZ új évadáról is, amely sosem látott nehézséggel indult: a korábbiakhoz képest mintegy 550 millió forintos elvonás teszi kritikussá az évad megvalósítását.

Hogyan értékeli az előző évadot? Mit emelne ki, ami különösen jelentős vagy emlékezetes volt a zenekar életében?

Rendkívül sikeres volt a Pannon Filharmonikusok előző évada, amit „ALL-IN” címmel hirdettünk meg. Mind szakmai és kapcsolatépítési vonatkozásban – értem ezalatt az új művészpартnereket –, mind pedig számosságában és közönségelérésben az egyik legatraktívabb éve volt a Pannon Filharmonikusok néven dolgozó társulat elmúlt 23 éves történetének. Azzal együtt, hogy a szezon végén a nyilvánosság előtt is fel kellett vállalnunk, hogy komoly anyagi nehézségeink vannak. A záró előadásunk, amely a Prokofjev Rómeó és Júlia balett színpadi előadásaként lett meghirdetve, végül a zenekari árookban játszva, de üres színpaddal valósult meg. A zenei anyag teljes egészében megszólalt, ugyanakkor az üres színpadképpel azt jeleztük szimbolikusan a nyilvánosságnak, hogy valami nincs

rendben a finanszírozásunkkal. Ugyanakkor az évad maga teljeskörű volt és kiemelkedően sikeres, bízunk benne, hogy nem az utolsó volt.

Hogy áll most a PFZ anyagi helyzete?

Tulajdonképpen erről csak a legszikárabb szavakkal lehet és érdemes beszélni. A Pannon Filharmonikusok most átlátható anyagi helyzete azt vetíti előre, hogy október végéig működőképes az együttes, és szűk két hónapunk van arra, hogy a zenekar működését támogató államháztartási szereplők, a központi és az önkormányzat megoldást találjon arra a nehézségre, amely előállt. Én magam a széles nyilvánosság teljeskörű tájékoztatásának az útvonalát választottam ebben a témában május környékén, amikor ez igazán kézzelfoghatóvá vált. Annak okán döntöttem így, hogy egy hazai, magasan pozícionált nemzeti minősítésű szervezet történései közügyek, hiszen közpénzből finanszírozzák és társadalmi szerepkört lát

A Pannon Filharmonikus Zenekar ■ Fotó: Dékány Zsolt

el. A működésünk tehát közszolgáltatás. Így nemcsak a sikerei, nemcsak a szakmai tevékenysége, hanem a működésének minden egyes eleme transzparens kell, hogy legyen, így tehát közügynek tartom.

■ *Mi történt pontosan?*

A hazai együttesekhez hasonlóan a mi működésünk is három finanszírozási lábon áll: az egyik a tulajdonosi (önkormányzat) támogatás, másik a központi költségvetési támogatás, a harmadik a saját bevétel. Utóbbira büszkéek is vagyunk, a PFZ kimagasló saját bevételi eredményt képes évről-évre realizálni. Művészenekarként ez dicséri a művészeti tevékenység, a piacismeret és a közönségvonzás szí-

nergiáját. A központi költségvetési támogatásunk abban a körben, amelyben a támogatott zenekarokat értelmezhetjük, a magasabbak közé tartozik. Csak

magyarán szólva mondok: a hazai zenekarok közpénzből való támogatása nagyon heterogén, két nagy csoportot különböztetünk meg: vannak az államnak saját zenekarai Budapesten, a minisztérium alá közvetlenül tartozó ún. tárcaintézmények, és van az összes többi zenekar, amelyek más-más tulajdonosi körrel rendelkeznek. Ezeket a központi költségvetés nem tulajdonosként tartja fenn, hanem támogatóként. Vidéki

A pécsi önkormányzat tulajdonosi, vagyis fenntartói támogatása a korábbi évek nagyságrendjének 15 százaléka zsugorodott. Ez a 85 százalékpontnyi kiesés – ami nominálisan mintegy 550 millió forintot jelent – olyan volumenű, amely meghaladja annak a lehetőségét, amelyet bármely hazai zenekar saját hatáskörben meg tudna oldani és pótolni.

együttesként ebbe a körbe tartozunk mi is. Ezek között a zenekarok között a PFZ nagyon jelentős ösz-

szeggel tudhatja maga mögött a magyar kulturális kormányzatot. A nehézség a harmadik és legfontosabb elemmel merült fel: a pécsi önkormányzat tulajdonosi, vagyis fenntartói támogatása a korábbi évek nagyságrendjének 15 százalékára zsugorodott. Ez a 85 százalékpontnyi kiesés – ami nominálisan mintegy 550 millió forintot jelent – olyan volumenű, amely meghaladja annak a lehetőségét, amelyet bármely hazai zenekar saját hatáskörben meg tudna oldani és pótolni. A PFZ számára ez egy sakk-matt helyzet, amely májusban, a városi költségvetés elfogadását követően jutott a tudomásunkra. Azóta próbáljuk a tulajdonossal és az újonnan felállt kormányval értelmezni ezt a helyzetet, és valamiféle megoldást találni. A 2026-ban magunk mögött hagyott 8 hónapját a beérkező központi állami támogatásunk és a korábbi években felhalmozott nagyon jelentős eredménytartalékunk finanszírozta. E kettő forrás október végére elfogy. Az utolsó hetekben vagyunk tehát, amikor a döntési helyzetben lévőknek biztosan át kell gondolniuk, hogy miként vélekednek a PFZ jövőjéről. Azt, hogy még mindig működhetünk ebben az évben, önmagában egy jelentős menedzsmentsikernek tartom, ugyanakkor a továbbiakért a felelősség a magyar kultúrpolitikát és a városvezetést terheli.

Hogyan sikerült a jelenlegi, anyagilag bizonytalanabb időszakban az évadot összerakni?

Horváth Zsolt ■ Fotó: Dékány Zsolt

Adekvát kérdés, ugyanakkor magától értetődő, hogy a PFZ egy teljes értékű, a korábbiakkal azonos összetettségi évadot állított össze. A Pannon Filharmonikusok nemzeti minősítése kapcsán közszolgálati szerződéssel kapcsolódik Pécs városához és a magyar államhoz külön-külön. A szerződéseink 2035-ig szólnak, most január 1-jén hosszabbította meg Pécs város önkormányzata tíz évre, és az állami is egy hosszú távú, a tevékenységünket számszakilag és minőségileg is leíró szerződés. Ezek előírják a kvázi közszolgáltatásként megrendelt koncertek számát, típusát, vagyis a teljes szakmai tevékenység kereteit, a megvalósításra kerülő művészeti tartalom kivételével. Nekem igazgatóként az a dolgom, hogy ennek a szerződésnek a szellemében működtessem az együttest és állítsam össze az évadot. Az alapító okiratunk rögzíti, hogy országos hatáskörű együttes vagyunk, ebben szerepel a budapesti jelenlétünk, a Müpában tartott bérletsorozatunk is, ezektől tehát eltérni nem tudunk, és nincs is szándékunk. Egész egyszerűen nem tettünk semmi mást, mint a helyes és normál működés szellemében összeállítottuk az évadot, melyet Mozaik címmel hirdettünk meg. Természetesen a közreműködő partnereknek nyíltan beszéltem a nehézségekről, és ennek tudatában vállalta minden művész a fellépést, feltéve, hogy adott esetben a pénzügyi vonatkozásokkal nehézség lehet. A korábbi munkánk visszaigazolásának tartom, hogy egyetlen magyar vagy külföldi művész sem volt, aki ennek a hírnek vagy fenyegetettségnek az ismeretében kilépett volna az együttműködésből. A most meghirdetett évad szakmaiságában, műfaji sokszínűségében, partnerhálózatában pont olyan összetett, mint ahogy a korábbi években megszokhattuk a zenekartól.

Miket emelne ki az évad programjából?

Több mint negyven nagyzenekari produkciót tartalmaz ez az évad, mindegyik egyedi, nehéz ebből bármit is kiemelni. Elsőként mégis egy koprodukció, mint újdonság kerülhet előtérbe. A Müpa meghirdette a Solti György Nemzetközi Karmesterversenyt, amelynek az elődöntői Pécsen lesznek a Kodály Központban, a PFZ közreműködésével. Ez egy nagyon izgalmas feladat, melyhez több ponton is kapcsolódunk, hiszen Vass András állandó karmesterünk a lebonyolító szerkesztőbizottság, korábbi vezető karmesterünkkel, Bogányi Tiborral együtt pedig a zsűri tagja is. Novemberben szívünknek szép emlékként Kocsis Zoltánra, egykori első állandó vendégkar-

mesterünkre ősbemutatóval emlékezünk, halála 10. évfordulójának előestéjén. Balogh Máté egy új zongoraversenyt írt erre az alkalomra, amelynek Balogh József lesz a szólistája. Szintén a Műpával és a Nemzeti Énekkarral közös hangversenyünket említeném még, a Liszt Ünnepen Liszt Ferenc Krisztus-oratóriumát szólaltatjuk meg együtt, és ezt elvisszük a már öt éve működő Musikvereinbeli koncertjeink egyikére is Bécsbe. Természetesen tavasszal is sok érdekes koncert lesz, de ha erre a naptári évre koncentrálunk, akkor mindenképpen meg kell említenem, hogy december 10-én vezető karmesterünk, Kesselyák Gergely vezényletével ünnepeljük a zenekar 215 éves születésnapját. Ez egy ünnepi esemény, ugyanakkor annak felmutatása is, hogy egy ilyen hosszú kontinuitással működő együttesnek van társadalomformáló szerepe, és közös kulturális értékünk. Számos közösségi esemény kapcsolódik majd ehhez a koncerthez, nagyon várjuk a tavaszi eseményeket is, az évad végére pedig egy Verdi Nabuccot tervezünk, bízom benne, hogy meg is valósulhat, és nem lesz üres az árok...

Van-e együttműködés a pécsi zeneművészeti karral, és egyáltalán melyek a zenekarok lehetőségei és megoldáskeresései az utánpótlás-nevelés terén?

A PFZ-nek és a Pécsi Tudományegyetemnek 15 évre visszanyúló stratégiai együttműködése van, amelyet a rektorátussal kötött szerződés szabályoz. Ennek megújítása történt meg épp idén júliusban a PTE új rektorával, Prof. Dr. Fábián Adriánnal, aki idén nyáron kezdte el a rektori ciklusát. Azért indítok innen, mert a zenekar és az egyetem kapcsolata nem korlátozódik a művészeti karra. Több kara is érintett az együttműködésben, mivel az egyetem jelentős jegykontingenst biztosít az egyetemi polgárok számára a PFZ koncertjeire, így ők az egyik legnagyobb látogató bázisa a zenekarnak. Fogadunk közgazdász, jogász, társadalomtudományokkal foglalkozó gyakornokokat, és a PTE Alumni a budapesti koncertjeinken tartja tagjai és partnerei számára a találkozókat. Az egész egyetemet érintő stratégiai gyakorlatot alakítottunk tehát ki az elmúlt 15 év alatt. A legszorosabb és legintenzívebb együttműködés a művészeti karral van. A művészeti kar teljes spektrumú képzést kínál, hiszen zeneművészeti, képzőművészeti, illetve színház- és filmművészeti intézete is van, mindhárommal szoros kapcsolatban vagyunk. Primér módon a legszorosabb a kapcsolat természetesen a zeneművészeti intézettel, ahol több művésznünk is oktat. Ami az utánpótlás nevelést ille-

ti, igyekszünk megtalálni a lehetőségeket, ahol professzionális együttesként segíthetjük a fiatal művészhallgatók fejlődését és szakmaorientációját. Fontos kiemelni, hogy a hallgatók reményei és vágyai ritkán tudnak megvalósulni munkahelyként a PFZ-nél. Sajnos ez nem rajtunk múlik, hiszen a művészeti oktatás merítése és a végzős hallgatók felkészültsége országos probléma. Nehéz megtalálni a kapcsolódási pontot az itthon végzett hallgatók kvalitása és a professzionális együttesek igényei között. Csak néhányan vannak azon az előrehaladott felkészültségi szinten, hogy be tudnak kapcsolódni a PFZ egy-egy szakmai munkájába, de ez nem általános. Nagyon sok programot kínálunk nekik, passzív programokat is, ami azt jelenti, hogy próbákat látogathatnak és láthatják a világsztárokat dolgozni, amit rendkívül hasznosnak tartok.

A területen sok a nehézség, új szemléletre lenne szükség, és természetesen zenekari zenész képzésre is, ezekről muszáj a szakmánknak nyíltan beszélni. Komoly problémák mutatkoznak a zeneművészetet hivatásként választók számában, ami ugyan az oktatás nehézségének tűnik, azonban nekünk is fontos, mert mi vagyunk a felvevő munkaerőpiac. A szakmánk egy ökoszisztéma, melyben elemi hatással vagyunk egymásra. Pontosan tudjuk, az érettségizett fiataloknak rendkívül jelentős százaléka nyugat-európai egyetemeket választ, végzés után pedig nem jön haza. Ez nem ördögtől való választás, én szintén ezt az utat választottam, és a rendszerváltás után Bécsbe mentem egyetemre. Az évfolyamomból egyedül jöttem vissza. A rendszerváltás óta eltelt 36 év, és erre a jelenségre a magyar felsőoktatási szcéna nem tudott visszatartó megoldást találni. A hazai felsőoktatás nem rendelkezik elegendő forrással arra, hogy a legszínvonalasabb oktatói gárdát biztosítsa, a hazai muzsikusi életpálya pedig nem elég vonzó egzisztencia a fiataloknak. A kettő együtt azt eredményezi, hogy sem a nyugaton elérhető magas oktatási színvonallal, sem a várható életminőséggel nem tudunk versenybe szállni. A hazai zenekarok esetében ez komoly utánpótlás problémát okoz, mert itthon nincs megfizethető minőség, külföldről pedig nehéz a hazai egzisztenciális körülmények közé kvalitásos munkaerőt szerződtetni. A felsőoktatási intézmények nem képesek azt a színvonalat biztosítani ezen a téren, amelyre a magyar előadóművészeti életnek szüksége van, és jó néhány hiányhangszert is tudunk már említeni: nagybőgő, oboa, fagott. Országos és összetett ez a téma, Pécssett sincs másként, mint az ország más pontjain. ■

Irányváltás

„Újra kell pozícionálni a hazai professzionális zenekari zenész létet és ennek a társadalmi státuszát”

Őn lett a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének az új elnöke a legutóbbi tisztújításon. Mik a legfontosabb céljai elnökként? Miben szeretne mindenképp kontinuitást, és miben változást?

Megtiszteltetésként élem meg, hogy elnökké választott a szövetségünk, őszintén el kell mondanom, hogy ambicionáltam a feladatot, és egy nagyon attraktív, cselekvő, új utakat javasoló programhoz kértem a társaim támogatását. A céloom többfókuszú. Talán a legfontosabbnak azt tekintem, hogy a zenei előadóművészeti szervezetekről, a szimfonikus zenekarok világáról egy sokkal intenzívebb, nyitottabb, ha kell, provokatívabb kommunikációt valósítsunk meg. A társadalmon belül nagyon zárt közösség vagyunk, egy kis réteg, a Szövetség pedig eddig úgy pozícionálta magát, aminek egyetlen célso-

portja van, akivel kommunikál, ez pedig a mindenkori kulturális kormányzat. Természetesen továbbra is a legfontosabb szereplő az egyeztetésekben és az együttműködésben a kormányzat, de azt javaslom, hogy a Szövetséget értelmezzük egy kicsit másképp. Én arra töreksem, hogy a korábbi gyakorlattal szakítva ne csupán a vezetők szakmai egyeztetésére alkalmas

szövetség legyünk, hanem képviseljük a 2300 hivatásos zenekari művészt, az egész szcénát. Ha úgy tetszik, a Szövetség lásson el szakmai érdekvédelmi feladatokat úgy, hogy összegzi a 2300 ember pályáivét befolyásoló témákat, és megjeleníti ezeket a társadalmi diskurzusban. Sokáig támaszkodtunk arra, hogy a nem zenész társadalomban létezik egy passzív tudás arról, hogy mik is valójában az előadóművészeti szervezetek, azon belül a szimfonikus zenekarok, mit jelent a minőség, mi tartozik a magaskultúrához, mi művészet és mi nem. Én magam aktívan kommunikáló művész vagyok, és az a tapasztalatom, hogy ezek a kérdések nem mindenki számára egyértelműek. Nem is lehetnek azok, hiszen nem fekete-fehér kérdésekről van szó. Elemi érdekünk, hogy segítsük a környezetünket abban, hogy tudjon különbséget tenni egy nagyformátumú szimfonikus zenekar tevékenyége, az amatőr ze-

nekarak működése és egy alkalmi zenei performansz igényei között. Az adófizető társadalom egészével, és a kultúrát fogyasztók szűkebb, mégis nagyon összetett körével is érdemes kapcsolatba kerülnie a Szövetségnek, akár piackutatásról, társadalmi elfogadottságról vagy jövőképről gondolkodunk. Van olyan ágazati megjelenési lehetőség, ahol közös stratégiával, egyeztetett kommunikációs tartalmakkal kiléphetünk a zenei közélet és a széles nyilvánosság elé. Másfelől egy szövetség arra is való, hogy a szakmát érintő valamennyi területnek egyfajta tudásösszegző bázisa legyen, amolyan szakmai kamara, amely képes rálátni és rámutatni azokra a területekre, amelyeket a kormányzatnak felmutatva elérhetjük, hogy módosítva le-

gyenek. A korábbi gyakorlatunk formalizált működését és a minimumként megnevezett közös nevezők mentén való együttműködést szeretném sokkal aktívabbá tenni.

Ösztönözni fogom, hogy a zenekarok között jelentős tudásátadás alakuljon: számos „best praxis” van a zenekaroknál, úgy a működést, mint a szervezést vagy éppen az edukációt illetően. Lépünk túl azon, hogy a Szövetségben a munkában részt vevő

„Az elmúlt években a zenei életet is érintő kormányzati és ahhoz kapcsolódó kultúrpolitikai sajátosságok és mozgások elvezettek ahhoz, hogy jónéhány együttes kilépett a Szövetségből.

Én a most létrejött helyzetet már egy új szituációnak látom, és úgy gondolom, mindenkinek előnyös és előremutató, ha az együttműködésben keresi a jövőjét.”

igazgatók tartanak csak kapcsolatot, ők folytatnak egymással diskurzust. Hirdetni fogunk olyan programot, amelyben a különböző szakterületek is egyeztethetnek, a menedzsment és a gazdasági vezetők is legyenek egymással intenzívebb kapcsolatban. Nem megkerülendő az egyik legfontosabb téma, hogy ma a Szövetség nem teljeskörű, nem tudhatja tagjai sorában az ország valamennyi szimfonikus zenekarát. Soha nem volt teljes, bár a zenekarok döntő többsége tagja volt a Szövetségnek. Az elmúlt években a zenei életet is érintő kormányzati és ahhoz kapcsolódó kultúrpolitikai sajátosságok és mozgások elvezettek ahhoz, hogy jónéhány együttes kilépett a Szövetségből. Én a most létrejött helyzetet már egy új szituációnak látom, és úgy gondolom, mindenkinek előnyös és előremutató, ha az együttműködésben keresi a jövőjét. Szövetségünk várja vissza a kilépett ta-

gokat, és elnökként a kilépett együttesek vezetőivel erről folyamatos egyeztetések is vannak.

Mennyire vonzó pálya a fiataloknak a zenekari zenészi státusz Magyarországon?

Újra kell pozicionálni a hazai professzionális zenekari zenész létet és ennek a társadalmi státuszát. Példaként azt a folyamatot tudnám említeni, ahogy az orvostársadalom újrapozicionálása érdekében rendezték a béreket és kivezették a hálapénzt. Ma a zenekari zenészek döntő többsége a magyarországi diplomás átlagbér 70 százaléka körül kap kézhez. Szükséges egy pragmatikus egyeztetést folytatni a magyar kormánzzal arról, hogy egyetértünk-e abban, hogy a zenekari zenész vagy a hivatásos együttesben éneklő kórustag közszolgáltatást végez, hiszen a magyar társadalom hasznára végzi a munkáját. Mindezt a tevékenységet az átlagosnál nagyobb egyéni befektetést követően tudja hivatásszerűen teljesíteni, értem ezalatt a hosszúra nyúlt tanulmányokat és a gyerekkortól gyakorlással töltött időt. Az egzisztenciális pozíciója mindezek ellenére egy alsó középosztálybeli társadalmi státusznak felel meg. Ez társadalompolitikai kérdés. Meggyőződésem, hogy a művészeti területen dolgozóknak a hasznossága és a magyar jóllétéhez hozzáadott értéke sokkal magasabb annál, mint amit visszatükröz a jelenlegi bérezés. Nem onnan kell megközelíteni a kérdést, hogy lehet-e egy picit növelni a zenészek fizetését, hanem szélesebb spektrumú egyeztetést kell elvégezni arról, hogy mit jelent ez az ágazat a magyar társadalomnak, illetve meg kell vizsgálnunk és rendeznünk kell a szervezeti kereteket és az egzisztenciális feltételeket is. A szakmánkban rendkívül elhivatott emberek dolgoznak, de nem lehet egy egész ágazat sikerét, hatékonyságát és létrehozott értékét arra alapozni, hogy a benne lévők elhivatottak és a körülményektől függetlenül végzik a munkájukat. A rendkívül sok befektetést igénylő zenei pályát csak akkor tudjuk vonzóvá tenni, ha a teljes zenei élet ökoszisztémáját egyben nézzük, a zeneóvodától a doktori képzésen át a hivatásos együttesekig, beleértve ennek a kulturális iparban való elhelyezkedését, értem ezalatt a közönségvonzását, a társadalomra gyakorolt hatását. Ezen a területen komoly elmaradásaink, teendőink vannak. A Szövetség elnökeként arra törekszem, hogy különböző fórumokon képviseljük a szakmát, és a diskurzusokba vonjuk be az ökoszisztéma többi sze-

replőjét is. Ennek kiváló példája, amelyet Zsoldos Dávid, a Magyar Zenei Tanács elnöke kezdeményezett, amikor a választások után munkacsoportok álltak fel az ágazat különböző területeiről, amelyek egymással is egyeztetnek. Ha nem kezeljük prioritásként, hogy változtatnunk kell, hanem továbbra is mindenki teszi a dolgát a maga területén, akkor ebben a történetben vesztesek leszünk. Többre van szükség, mint a mindennapos működés folytonosságának a biztosításához.

Mekkora a különbség a vidéki és a fővárosi együttesek között akár a feladatok megoszlásában, akár a lehetőségekben, akár a finanszírozás terén? Milyen nehézségekkel küzdenek a vidéki együttesek, és milyen sürgős megoldási javaslatok vannak a helyzet javítására?

Azon dolgozunk jelenleg, hogy a kormányzat asztalára le tudjunk tenni egy helyzetelemzést és egy javaslatcsomagot. A szimfonikus zenekarok feladataikat tekintve valóban különböznek, kezdve azoktól, amelyek jelentős nemzetközi jelenlétet tudnak fel-

mutatni, egészen azokig a városi zenekarokig, amelyeknek az aktivitása elsősorban lokális jelentőségű. Ugyanakkor a zenekarok feladatellátásának körülményei nem ebből a sajátosságból következnek, hanem abból, hogy az adott együttes fenntartó tulajdonosa milyen lehetőségekkel rendelkezik, és hogy az adott korszak kultúrpo-

„Az előadóművészeti törvény legnagyobb problémája nem az, ami benne van, hanem az, ami nincs benne. A javaslatunk része egy új minősítési rendszer, a feladatkörök transzparens leírása, a finanszírozási struktúrák meghatározása.”

litikája mennyire preferálta azokat. Ez így elfogadhatatlan és helytelen is. Az alapállításunk az tehát, hogy közfeladatot látunk el, és bár a feladatok tekintetében vannak különbségek, mégis alapvetően azonosak abban a tekintetben, hogy a közfeladathoz a biztonságos finanszírozási keret kialakítása törvényszerű. Annak is előre kell terveznie, aki nemzetközi koncerteket szeretne lekötni, és annak is, aki városi koncerteket ad. Itt mindjárt meg is jegyezném, hogy városi funkciót ellátó zenekara nemcsak a vidéknek van, a főváros több együttese is Budapest vonzáskörzetében végzi a tevékenységét. Ezért tehát a vidék-Budapest megkülönböztetés a szakmai működést illetően biztos, hogy nem helytálló. Az anyagi kondíciókat illetően viszont nagyon is az, mivel hagyományosan a vidék zenei élete a források 30 százalékat, míg a budapestiek a 70 százalékat kapják. Itt fontos megjegyezni, hogy Magyarországon jelenleg az európai színhez képest tulajdonképpen csak alulfinanszírozott zenekarok vannak.

Teljesen helyénvaló tehát, hogy van néhány kiemelt együttes, amelyik a nemzetközi szcénához méltó körülmények között kíván működni. Látnunk kell azonban, hogy több zenekar nehéz helyzetben van, és teljesen mindegy finanszírozási szempontból, hogy melyik együttes az állami és melyik önkormányzati fenntartású, hiszen az állam és az önkormányzat is az államháztartás költségvetéséből él. Jelenleg az egyik problémát éppen az adja, hogy ezen a téren az állam és az önkormányzat együttműködése csak névleges, a felek nem is tudnak egymás elképzeléseiről, és ezen változtatni kell. Azt javasoljuk a kormánynak, hogy nyissa ki az előadóművészeti törvényt (EATV), vigye a parlament elé, tegyen abban változásokat, különös tekintettel azokra a pontokra, amelyek már elavultak, és a jelenlegi megváltozott helyzetben nem működőképesek. Másrészt rá kell mutatnunk azokra a pontokra is, amelyeket ez a törvény egyáltalán nem szabályoz, pedig szükséges lenne. Ha röviden akarom megfogalmazni, az előadóművészeti törvény legnagyobb problémája nem az, ami benne van, hanem az, ami nincs benne. A javaslatunk része egy új minősítési rendszer, a feladatkörök transzparens leírása, a finanszírozási struktúrák meghatározása. Ha ez megvalósulna, akkor a vidék és a főváros közötti különbségeket is rendezni lehetne annak érdekében, hogy a minőség és az ellátott feladat alapján működjön a finanszírozás, és ne a helyrajzi szám határozza meg a támogatás mértékét.

Melyek lehetnek a zenekari finanszírozás újragondolásának lehetőségei, irányvonalai?

A legégetőbb kérdés, hogy 2027-ben mekkora forrással rendelkezik az ágazat, és ezt követi rögtön a következő: mi lesz a központi állami forrás elosztásának új mechanizmusa? Az államtól hat különböző forrásból érkeztek a támogatások a zenekarokhoz, ebből a két legnagyobb a területen lévő állami normatív támogatás, valamint a szakmában „Vashegyi-keretként” emlegetett többlettámogatás. Míg a normatív támogatást a korábbi Zenei Bizottság a hatályos EATV szellemisége szerint, de azt nem teljeskörűen betartva osztotta szét, addig a mára nominálisan nagyobb összeget jelentő többlettámogatást miniszteri keretként, nem transzparens elvek alapján osztották el. A legégetőbb kérdés az államigazgatás felé, hogy ezt a két forrást egységesen kezelje, és a hatályban lévő EATV elvei alapján ossza szét.

„A támogatások megítélésére személyre szóló döntési és pénzelosztási rendszer valósult meg. Ez vállalhatatlan különbségeket hozott létre.”

Ha összehasonlítjuk a tíz évvel ezelőtti s a jelenlegi helyzetet ezen a téren, akkor tehát azt látjuk, hogy a támogatások megítélésére személyre szóló döntési és pénzelosztási rendszer valósult meg. Ez vállalhatatlan különbségeket hozott létre. A különbségek másik aspektusa, hogy míg 2010 környékén egy önkormányzati zenekar forrásainak túlnyomó része a saját önkormányzatának a támogatásából állt, addig 2015 környékére ez azonos mértékű lett az állami támogatással, jelenleg pedig ott tartunk, hogy kivétel nélkül mindenhol az állami intenzitás a magasabb. Ennek véletlenül sem az az oka, hogy az adott városvezetés kevésbé tartja fontosnak a saját zenekarát, hanem az, hogy az önkormányzatok pénzügyi és gazdasági lehetőségei jelentősen beszűkültek a központi költségvetéssel szemben. Ez messze túlmutat a zenei szcénán, alapvetően az állam és az önkormányzat relációjáról szól, de a következménye a szimfonikus zenekari életben meghatározó módon csapódik le. Ma ugyanis nincs egyetlen olyan önkormányzat sem, beleértve a fővárost is, amely képes lenne egy ilyen együttes forrásszükségleteit biztosítani. Amíg az állam és az önkormányzat nem próbálja meg közösen kialakítani egy új támogatási rendszer alappilléreit, addig a zenekarok vegetálnak és sodródhatnak, de tervezhetőséget, hosszú távú elképzeléseket nem tudnak megvalósítani.

Van újra kulturális minisztérium, sőt, külön zeneművészetért felelős helyettes államtitkár, aki ráadásul vidéki zenekar éléről, a szövetség elnökségéből került a minisztériumba. Ez mennyiben tudja segíteni a kormánnyal való együttműködést? Mit remélnék ettől az új felállástól?

Örömmel üdvözlö a szcénát Pópa Gergely helyettes államtitkári kinevezését és a zeneművészeti szakállamtitkárság létrejöttét. Számos vonatkozásban hatékony és gyors beavatkozást igényel az ágazatunk. Azt látjuk, hogy a kormányzat ezt felismerte és segíteni kívánja. Pópa Gergő személyében egy olyan szakember érkezett ebbe a pozícióba, aki mind szakmai felkészültségében, mind tapasztalatában, mind pedig emberi attitűdjében alkalmas erre a feladatra, élvezzi a szakma bizalmát. Rengeteg időt tudunk megspórolni, hiszen „egy nyelvet zenélünk”: azonnal elkezdhetjük az operatív munkát, átlépve azt a hosszabb fázist, amikor az adminisztráció ismerkedni szokott a területünkkel. Nagyon optimisták vagyunk. ■

✍ Kiss Eszter Veronika

A Kodály Filharmónia erős bástyája a debreceni kultúrának

„Szimbolikus értéke van annak, hogy mind a Szövetség új elnöke, mind az új helyettes államtitkár vidéki zenekar vezetőjeként érkezik”

A vidék kontra Budapest ügyet évtizedes, egyre kritikusabbá váló tömegként tolja maga előtt a magyar zenekari szcéna – fogalmazott lapunknak Somogyi-Tóth Dániel, aki másfél évtizede vezeti a Kodály Filharmóniát. A következő időszakának legnagyobb kihívása a zenekarra háruló jelentősen megnövekedett színházi kapacitásigény.

Hogyan értékeled az előző évadot? Mit emelnél ki, ami különösen jelentős vagy emlékezetes volt a zenekar életében?

Intenzív évad után vagyunk, amiben a legjelentősebb vállalkozás talán az évadzáró koncertünk volt, ahol Rachmaninov 2. zongoraversenye mellett Mahler 2. szimfóniáját adtuk elő Alexander Sladkovsky vezényletével, egymás után két koncerten is. Ez a szimfónia – azzal együtt, hogy felejthetetlen élményt nyújtott az előadása – hatalmas előadói apparátusával megfelelő koncertterem és zenekari létszám hiányában, komoly kihívást jelentett úgy a közreműködői gárda biztosításában, mint a színpadra helyezésében.

Tizenöt éve vagy Debrecenben, hogyan értékeled ezt a másfél évtizedet, mit sikerült megvalósítani, mit nem, és mik a további tervek?

Alapvetően mindenképpen eredményesnek és sikeresnek értékelem. Mindenekelőtt muszáj hangsúlyoznom, hogy mind a művészek, mind a művészeti tanács, mind a menedzsment területén professzionális és összetartó csapattal dolgozunk. Ha a tizenöt évet távolabbról nézzük, az biztosan látszik, hogy mindkét együttesünk, a Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus is érdemben erősödött. Ha áttekintjük a legfontosabb területeket, ki lehet emelni, hogy a lehetőségekhez képest jól tudtunk fiatalítani; a közönség létszáma, a bérletesek száma különösen hatalmasat nőtt, zenekar és a kórus városban elfoglalt szerepköre, presztízse lényegesen magasabbá vált, az elismertségük igen erős.

Mindeközben stabilak és megbízhatóak maradtunk a partnereink körében, legyen szó a tulajdonosról, a közönségről, a szakmai kapcsolódásainkról. Az elmúlt másfél évtizedben nálunk nemigen volt fluktuáció, menedzsmentváltás, ami által munkahelyként is megerősödött a Kodály Filharmónia.

Mind a munkavállalók, mind az önkormányzat számára a debreceni kultúra egyik legbiztosabb pontjává vált az intézmény – pedig, ha a korábbi időszakokat nézzük, ez bizony nem volt mindig így. Külön kiemelném, hogy hatalmas munka és sokszor nehezen megvívott harcok árán sikerült elérnünk, hogy a tulajdonos önkormányzat támogatásával a Kodály Filharmóniát költségvetési szervből nonprofit szervezetté alakíthattuk át egy konszolidált, tervezhető, a fölösleges bürokráciától mentes rendszer működtetése céljából, ami messzemenően beváltotta a hozzá fűződő reményeinket. Ha össze kellene foglalni az elmúlt másfél évtizedet, talán tényleg elmondhatom, hogy minden területen előre mentek a dolgok és kedvezőbbé váltak a folyamatok. Most az utolsó hónapokban mégis új helyzet állt elő: a színháznak olyan vezetése lett, amely Debrecenhez méltó formátumú színházat szándékozik fejleszteni, ráadásul a zenés népszínház területén motiváltak a leginkább. Ezt a zenekarra háruló színházi kapacitásigényt már a most induló évadban jelentősen megnöveli a korábbiakhoz képest – a 77 fős zenekari létszámmal, a felépült hangversenyélet mellett ez már nem megoldható. Példátlan az országban a helyzetünk színházi tekintetben; mindig hangsúlyozom, hogy mi vagyunk a jelenlegi létszámmal a legkisebb zenekar, ahol egyszerre van jelen a hangversenytermi és színházi feladatkör. Komoly

tétje van számunkra annak, hogy ezt a kihívást hogyan sikerül menedzselni.

Milyen a zenekar anyagi helyzete? Mire számítasz a most kezdődő évad során?

A zenekar anyagi helyzete stabil, ez a tulajdonos önkormányzat elkötelezett és kifejezetten kultúrabarát attitűdjéből fakad. Azonban az önkormányzatokat érintő általános helyzet már Debrecenben is mutatja jeleit, minket sem kímélt; sajnos pont most az év második felében egy jelentős,

Somogyi-Tóth Dániel
■ Fotó: Czeplédi Zsolt

KODÁLY FILHARMÓNIA

60 millió forintos elvonást kell valahogyan kigazdálkodnunk, ami természetesen nagyon megnehezíti a működést. A mindennapi működés kihívásain túl kifejezetten attól tartok, hogy ez hatással lesz az évi végi jutalmakra, amit hosszú évek óta stabilan adunk a művészeinknek – nem szeretném, ha ebben az új helyzetben ez csorbát szenvedne.

A finanszírozási rendszernek jellemzően az önkormányzati pillére dőlt be az utóbbi évek során, mivel maguk az önkormányzatok is nehéz helyzetbe kerültek. Hogyan lehet ezt rövid távon orvosolni?

Ahogy már említettem, a Kodály Filharmónia kifejezetten erős bástyája a debreceni kultúrának. Ennek ellenére minket is érint most ez a bizonyos elvonás, amit mi tisztelettel kezelünk, hiszen tudjuk, hogy ez az önkormányzat sem azért lépte meg, mert nem értékeli a Kodály Filharmónia munkáját, hanem azért, mert jelenleg ők is kényszerpályán vannak. Azt hiszem, attól a helyzettől, ami Pécsen – egy sokkal összetettebb finanszírozási konstrukcióhoz kapcsolódóan – előállt, mi távol vagyunk. Az önkormányzatokat évek óta sújtó gazdálkodási problémák konszolidációjára vannak ígéretek; ha ez megtörténik, és ha az önkormányzat kultúra és zeneművészet iránti elkötelezettsége az eddigieknek megfelelően erős marad, akkor biztosak lehetünk abban, hogy nálunk a stabilitás a jövőben is megmarad.

Mennyire nagyok a különbségek a vidéki és a fővárosi együttesek között akár a feladatok megoszlásában, akár a lehetőségekben, akár a finanszírozás terén? Milyen nehézségekkel küzdenek a vidéki együttesek?

A vidék kontra Budapest ügyet évtizedes, egyre kritikusabbá váló tömegként tolja maga előtt a magyar zenekari szcéna. Budapesten lényegesen több hivatásos együttes van, mint Európa bármelyik nagyvárosában. Ez a tény önmagában egy örömdetes különlegessége lenne a magyar kultúrának, ha ennek nem áldozata lenne a mindössze 6 hivatásos szimfonikus zenekarral rendelkező vidéki nagyváros zenei élete. A vidék az elmúlt évtizedek forráselosztásának aránytalan és teljesen méltatlan vesztese volt. Ha megnézzük a hozzánk közelebb álló országok, akár a zeneművészet szempontjából különösen releváns, egykori Osztrák-Magyar Monarchiabeli országok jelenlegi zenekari rendszereit, akkor azt látjuk, hogy a cseh, szlovák, osztrák, vagy akár a horvát szisztéma mennyivel arányosabb, átgondoltabb és logikusabb. Nem tudom, van-e az országban bármi, ami annyira aránytalanul Budapest-központú, mint a zenekari finanszírozás. Mégis csak 2 millió kontra 8 millió lakosról van szó, és az ará-

nyok majdnem fordítottak lettek: már közel voltunk ahhoz, hogy 80% Budapest és 20% vidék elosztású finanszírozás történt. Ez a megközelítés biztos, hogy téves, és nem maradhat így. A vidéki zenekaroknak megerősítést kell kapniuk bármilyen olyan kultúrpolitikai folyamatból, amely logikusan próbálja elosztani a területre szánt állami támogatásokat. 2023-ban ugyanezen lap hasábjain már mi is beszélgettünk erről a kérdéstről „Szétnyílt az olló” címen, és azt hiszem, akkor sem fogalmaztam meg kevésbé markánsan a véleményemet – azzal is kiegészítve, hogy miközben a szakmánk döntéshozói sokmilliárdos támogatásaikkal elefántcsonttoronyba vonultak (a PFZ-nek több budapesti bérlete van, mint az NFZ-nek!), azt is végignéztük, ahogy Mága Zoltán és hozzá hasonló entertainment szolgáltatók mindeközben milyen pozíciókat értek el a klasszikus zeneművészet közönségkapcsolatainak területén.

Az új évad programjának kialakítása során kellett kompromisszumokat kötni az anyagi nehézségek miatt?

Az elmúlt 15 évben soha nem számítottam nagy csodákra, általában elég konzervatív évadot szoktunk tervezni; most is így tettünk, és bízom abban, hogy végig is tudjuk vinni.

Az intenzív koncertéleten és színházi feladatokon túl két nagy nemzetközi zeneművészeti versenyt is működtetünk egymást váltó években; a Kodály Zoltán Nemzetközi Zenei Versenyt és a Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenyt – erre a több mint fél évszázados debreceni zeneművészeti feladatkörre jó ideje semmilyen támogatást nem kapunk külön az államtól, hanem a zenekar és az énekkar költségvetéséből gazdálkodjuk ki. De mindenekelőtt a megnövekedett színházi szolgáltatás, mint kritikus anyagi fedezetet igénylő témakör az, amivel most meg kell küzdünk. Ennek kapcsán különösen érzem annak a jelentőségét, hogy

a szcénát érintő reménybeli konszolidáció a szimfonikus zenekarok működtetése terén azt is figyelembe vegye, hogy egy zenekar ellát-e színházi feladatokat, vagy sem, ugyanis ez a tevékenységi kör alapvetően, teljes spektrumon határozza meg egy együttes működési feltételrendszerét.

Mit emelnél ki az új évad programjából?

Sok mindent ki tudnék emelni, de talán egyik legfontosabb benne, hogy a Hungaroton gondozásában megkezdjük Rózsa Miklós klasszikus életművének feldolgozását. Nem most kezdtünk a kiváló magyar komponista műveivel foglalkozni; ez már egy sok éve visszatérő fontos területünk, de ez, az akár összkiadást is célzó misszió mindenképpen mérföldkövet jelent – az évad végén pedig Debrecenben és

a Zeneakadémián is adunk koncertet Rózsa születésének 120. évfordulójához kapcsolódóan.

Van-e együttműködés a debreceni egyetemmel, elsősorban a zeneművészeti karral, és egyáltalán melyek a zenekarok lehetőségei és megoldáskeresései az utánpótlás-nevelés terén?

Összességében jó az együttműködés a Debreceni Egyetemmel, számos kiváló művészünk oktat az egyetemen, hidat képezve a zenekar ill. kórus és az egyetem között. A Zeneművészeti Kar növendékeinek szakmai fejlődését évente egy-egy koncerttel segítjük. A hangszeres tanszokok munkáját figyelemmel kísérjük és igyekszünk megszólítani a zenekari munkára alkalmas növendékeket. Ugyanakkor azt látjuk, hogy bizonyos tanszakokra egyre kevesebb a jelentkező, ezért új kezdeményezésként már a magasabb osztályú, arra alkalmas szakiskolai növendékeknek is igyekszünk lehetőséget adni az inspirálódásra. Sikeresnek tartjuk a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének mentorprogramját, bízunk benne, hogy folytatódik ez a remek kezdeményezés. A kérdés egyre kritikusabb, mert a próbajátékokon egyes hangszeresek tekintetében egyre inkább tapasztalható az utánpótlás hiánya, különösen a brácsa, cselló, oboa, bőgő területén – ráadásul, ha a pályázó nem debreceni, vagy Debrecen közeli és meg kell oldania a lakhatását, akkor komoly finansziális problémákkal találkozhat. De tudjuk, hogy amíg a budapesti és a vidéki zenekarok bérollója nem zárul, addig sajnos nem számíthatunk dömpingre a próbajátékainkon. A pályakezdők alapbére bruttó 465.000 Ft körül van, és még a nyugdíj közeli korban lévő kollégák alapbére sem éri el egy pedagógus gyakornok kezdő bérét.

Személy szerint mit vársz attól a helyzettől, hogy új elnöke van a Szövetségnek, a korábbiaktól teljesen eltérő programmal, aki vidéki zenekarból érkezett?

Tizenöt éve járok a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének közgyűléseire, és az a helyzet, hogy egészen az utóbbi évekig bezárólag az ott folyó vitákat teljesen parttalannak éreztem, mert ellenérdekelte felek alkottak szövetséget. Tagja volt a rengeteg budapesti zenekar, akik egymással sem tudtak közös nevezőre jutni, pláne nem a vidékiekkel; és az egyre növekvő aránytalanságokból fakadó viták kezelhetetlenek voltak. Mindig elment fél nap úgy, hogy mindenki mondta a magáét, de semmilyen esélye nem volt a párbeszédnek. A „fogjunk össze és együtt lépjünk fel” sokat hangoztatott mondat különösen üresnek hatott, hiszen a tagok alapvetően voltak ellenérdekeltek egymáshoz képest. Új helyzetet az hozott, amikor bizo-

nyos, természetesen kivétel nélkül budapesti zenekarokat az állam kiemelt a „rendszerből” és elkezdte azokat saját tulajdonú gazdasági társaságokként külön juttatásokban részesíteni. Ezzel elvált a búza a pelyvától: hirtelen kikerültek az asztalra az ellentétek a Szövetségben, amelyek addig kimondatlanok maradtak, noha sokan pontosan érzékeltük ezeket. Ekkor azok a zenekarok, amelyek helyzete a kiemelkedő állami támogatás révén biztossá vált, hirtelen kiléptek zenekari szövetségből, és azok küzdöttek tovább, akiknek nem állt helyre a finanszírozásuk. Bár még így is sok érdekellentét maradt, jelentősen tompultak a különbségek, és innentől a MSZSZ is elkezdett magára találni, hiszen alapvetően károsult zenekarokat fogott össze.

„A „fogjunk össze és együtt lépjünk fel” sokat hangoztatott mondat különösen üresnek hatott, hiszen a tagok alapvetően voltak ellenérdekeltek egymáshoz képest. Új helyzetet az hozott, amikor bizonyos, természetesen kivétel nélkül budapesti zenekarokat az állam kiemelt a „rendszerből” és elkezdte azokat saját tulajdonú gazdasági társaságokként külön juttatásokban részesíteni.”

Horváth Zsolt az egyik legnagyobb tehetségű és formátumú menedzsere a hazai kulturális szcénának – biztos vagyok abban, hogy nem csak a zeneművészetnek, hanem a teljes magyar kultúrának. Zsolt olyan zeneművészeti tudással, hatalmas teremtmény erővel rendelkező csúcsovezető, aki messze túlmutat azon a csodán, amit Pécsen megalkotott – a világ bármely pontján a legnagyoszerűbb zenekarigazgató lenne. Azt hiszem, régóta

ő volt az ideális elnök, de ennek most el is jött az ideje. Elnöksége garancia a hatékonyságra, az érdekvérvényesítésre; nagyon bízunk abban, hogy a területünk objektív valóságát meg tudja ismertetni a döntéshozókkal.

Hosszú idő óta először van önálló kulturális minisztérium és zeneművészetért felelős helyettes államtitkár. Popa Gergely a vidéki zenekari életből került ebbe a pozícióba. Mit vársz ettől a helyzettől?

Szimbolikus értéke van annak, hogy mind a szövetség új elnöke, mind az új helyettes államtitkár vidéki zenekar vezetőjeként érkeznek. Hatalmas öröm, hogy lett önálló kulturális minisztérium, és lett olyan helyettes államtitkár, aki kifejezetten zeneművészettel foglalkozik –ilyen nagyon régóta nem volt, ez önmagában is jelentős lépés. Nyilvánvalóan nagyok a Popa Gergelyhez fűzött remények, ráadásul abban is biztos vagyok, hogy őt is el fogja érni az a fajta lobbizás, ami eredményesen működtette ezt a személyre szabott és aránytalan finanszírozási rendszert az elmúlt években. Ugyanakkor biztos vagyok abban is, hogy ha valaki, ő képes lesz tiszta struktúrák mentén és objektíven újragondolni a teljes magyar zenekari szisztémát, és létrejöhet egy magas színvonalú, hosszú távon is kiszámítható, tervezhető és a magyarországi zeneművészeknek életpályamodellként szolgáló rendszer. Ő erre kapott mandátumot, és biztosak lehetünk benne, mind Elnök úr részéről minden szakmai támogatásra számíthat, bármikor is szüksége lenne rá.

Kiss Eszter Veronika

Közös nevezőre jutni

„Reméljük, hogy azokat az aránytalanságokat, amelyek a kormányváltás pillanatában fennálltak, az új kulturális vezetés ki fogja egyenlíteni”

Sajnálatos módon a magyar zenekarok nem tudnak igazán közös nevezőre jutni, még odáig sem jutunk el, hogy mindenki hajlandó legyen a másikkal kommunikálni – fogalmazta meg a zenekari szövetség kapcsán az elmúlt időszak tanulságait Hollerung Gábor, a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar ügyvezető zeneigazgatója. A Liszt-díjas karmester úgy látja, egy konszenzuson alapuló tervezettel lényegesen jobb esélyekkel fordulhatnak a kormányzat felé.

Hogyan értékelné az előző évadot?

Az elmúlt időszak legnehezebb része az a közel egy esztendő volt, amíg az előző kormány a „lesz támogatás vagy nem lesz” csiki-csukija zajlott. Szerencsére voltak munkájukat felelősen végző emberek a minisztériumban, mint Novák Irén helyettes államtitkár, aki világos kommunikációval segítette a tervezhetőséget. Ez egy nagyon bizonytalan időszak volt, szerencsénkre az év végi bevételeink jók voltak, és a fenntartó önkormányzattól is érkezett segítség. Aztán láss csodát, a választások másnapján megérkezett a támogatás, amelyről azért tudni kell, hogy 600 millióval kevesebb, mint amire igazán szükségünk lenne. Az egyes zenekarok támogatásait összehasonlítva értelmezhetetlen és megmagyarázhatatlan különbségek tűnnek fel. A tavalyi évben, köztudomásúan egy lobbitevékenységnek köszönhetően, 3 zenekar között felosztottak másfél milliárd forintot, miközben 3-4 zenekartól ugyanennyit elvontak. Még a 2026. évi döntési listán is jelentős különbségek tapasztalhatók: elfogadhatatlan, hogy egyazon pillanatban a Fesztiválzenekar tízszer akkora támogatásban részesül, mint például a Pannon Filharmonikus Zenekar, az ország egyik vezető zenekara. Nem hiszem, hogy jelenleg sokkal több pénzt lehetne elosztani a zenei életben, de az arányokat tekintve sok mindent át kell gondolni, és a zenei élet néhány szereplőjének fel kellene végre ismernie, hogy nem ő az egyetlen érték a magyar zenei életben.

Hollerung Gábor

Fotó: Csibi Szilvia

„Az egyes zenekarok támogatásait összehasonlítva értelmezhetetlen és megmagyarázhatatlan különbségek tűnnek fel. A tavalyi évben, köztudomásúan egy lobbitevékenységnek köszönhetően, 3 zenekar között felosztottak másfél milliárd forintot, miközben 3-4 zenekartól ugyanennyit elvontak.”

A koncertek közül mit emelne ki?

Csak büszkeséggel mondhatom, hogy rengeteg nagysikerű produkciónk volt, mint például a már hagyományosnak számító Rémségek kicsiny éjszakája, vagy az Igazából karácsony, melyre 9.500 ember volt kíváncsi. Volt öt újrakezdés koncertünk, csináltunk egy színpadi produkciót Útikalauz a kárhozatba címmel Stravinsky The Rake's Progress című operája nyomán. A zenekar igen fontos célkitűzése a kortárs magyar zene támogatása. A számos bérleti hangversenyen felcsendülő kortárs zeneművek mellett egy, a Vigadóban megrendezett repre-

zentatív hangversenyen Kocsár, Dubrovay, Tóth Péter és Kovács Zoltán műveit adtuk elő. Mindig öröm számunkra, ha akár az agglomerációba, akár vidékre hívják a zenekart.

Különösen örülünk, hogy a zenekar a Szegedi Szabadtéri Játékokon is nagy sikerrel mutatkozott be. A zenekar pazar módon vette ki a részét a Zempléni fesztiválból, ahol négy szimfonikus koncert és több kamaraprodukció is színpadra került. Zenekarunk kiemelt missziója a Zempléni Fesztivál keretein belül, hogy egy kulturális programokkal kevésbé ellátott régióban is világszínvonalú produkciókat mutasson be.

Különösen büszkék vagyunk arra, hogy fenntartó kerületünkben megrendezett hangversenyeinkre gyakorlatilag alig lehet jegyet venni.

Mire számíthatunk az új évadban?

A szezon már elkezdődött a hagyományos Budafoki Pezsgő- és Borfesztivállal. Egy céges rendezvényen léptünk fel a Vigadóban, szeptember elején pedig egy diplomakoncerten játszunk. Szeptember 20-án egy különleges koncert közreműködői vagyunk a Műpában Andrzej Wajda születésének 100 éves évfordulója alkalmából, mely a lengyel kulturális minisztérium, a Lengyel Intézet és az új Társadalmi kapcsolatokért és Kultúráért Felelős Minisztérium együttműködésében jön létre. Ezen a Wajda-filmek legjobb zenéiből válogatunk. Az évad programjainak a sorozata hivatalosan a hagyományos BDZ-nappal kezdődik szeptember végén. A koncertek között ismét sokféle programot kínálunk, két szcenikus produkció is lesz, egy Kodály Székelyfonó, valamint csinálunk egy Szereposztó dívák című zenés játékot is. Emellett számos hagyományos és kevésbé hagyományos koncertünk lesz, ahogy azt a közönség már megszokhatta.

A választások után Zsoldos Dávid felhívására munkacsoportok alakultak. Hova jutottak a megbeszélések? Régóta esedékes volt, hogy a szakma leüljön és a legfontosabb kérdésekről beszéljen.

Ez így van. Mindenki reményekkel indult neki, különösen nagy munkát fektetett ebbe Horváth Zsolt, a Pannon Filharmonikusok vezetője, aki ezen a plenáris találkozón, amin elég sokan ott voltunk, nagyon pontosan összefoglalta a mérhetetlen ellentmondások, elfogadhatatlan és megmagyarázhatatlan aránytalanságok kérdéseit. Közben az is pozitív fejlemény, hogy ő lett a zenekari szövetség elnöke. Sajnálatos módon azért a magyar zenekarok nem tudnak igazán közös nevezőre jutni, még odáig sem jutunk el, hogy mindenki hajlandó legyen a másikkal kommunikálni. Arra meg különösen nem látok esélyt, hogy a közeljövőben leüljön a teljes zenekari szakma, beleértve a Fesztiválzenekart, a Concertót, az NFZ-t, és mindazokat, akik úgy gondolják, hogy valamilyen szempontból a többiek felett állnak. Ami most is részben nyilvánosan, részben színpalak mögött történik, abból az látszik, hogy bizonyos szereplők nem kívánnak elindulni egy igazságosabb finanszírozási elosztás irányába. Én magam azt gondolom, hogy először a vidéket kell rendbe tenni. Ha nem tesszük működőképpé a vidéki zenekarokat, néhány év alatt az egész

„Arra meg különösen nem látok esélyt, hogy a közeljövőben leüljön a teljes zenekari szakma, beleértve a Fesztiválzenekart, a Concertót, az NFZ-t, és mindazokat, akik úgy gondolják, hogy valamilyen szempontból a többiek felett állnak. Ami most is részben nyilvánosan, részben színpalak mögött történik, abból az látszik, hogy bizonyos szereplők nem kívánnak elindulni egy igazságosabb finanszírozási elosztás irányába.”

rendszer össze fog omlani. Nyilvánvalóan nem várható, hogy jelentősen több pénz kerüljön a finanszírozási rendszerbe, de reméljük, hogy azokat az aránytalanságokat, amelyek a kormányváltás pillanatában fennálltak, az új kulturális vezetés ki fogja egyenlíteni. Az új kormány azt hirdeti, hogy nem hajlandó partikuláris érdekek mentén lobbikat fogadni, ha ez így van, akkor annál inkább egymással kéne ezt a csatát megvívni. Eljött az idő, hogy szembesítsük egymást a valós működési és gazdasági mutatóinkkal, hogy ennek segítségével kialakíthassunk egy olyan áttekinthető és arányos finanszírozási rendszert, mely minden együttes számára biztonságos és kiszámítható működést biztosít. Egy konszenzuson alapuló tervezettel lényegesen jobb esélyekkel fordulhatunk a kormányzat felé.

Komoly kérdés a közönség elérése is.

A magam részéről, és ebben Hámori Mátéval egy véleményen vagyunk, világos, hogy valamit változtatni kell a zenepolitikán, a repertoáron, és a magyar zenei élet néhány szereplőjének elitizmusán, amely egyrészt nevelés- és, másrészt pedig teljesen elszakad a valóságtól. Valamilyen módon vissza kell találni a közönséghez, és nemcsak a fiatalokhoz, hanem a 30-60 közötti korosztályhoz is. Mi olyan programokkal és mechanizmusokkal is foglalkozunk, amelyek interaktívák és élményközpontúak.

A zenélésben aktívan részt vevő embereknek – például kórusénekeseknek – erősebb zenei élményben van részük, mint azoknak, akik csak meghallgatnak egy koncertet. Az elmúlt 40 évben az ilyen aktív zenélésre épülő projektekkel emberek ezreihez vittük közelebb a zenét, akik már gyermekeikkel,

unokáikkal látogatják koncertjeinket. Komolyabban kellene venni az amatőr kórusmozgalom szerepét és erejét. Enélkül a magyar zenei életnek nincs erős jövője.

A szembenézés hiányzik a magyar zenei életből, például azzal, hogy hol tart ma a zeneoktatás, hol tart a viszonyunk a saját zenei neveltetésünkkel, a módszereinkkel, mi működik ma, mi nem, mintha tabu lenne erről beszélni. Ebbe tartozik a bántalmazás is, amire a zenei társadalom egy része zsigeri elutasítással reagál.

Valóban, néhányan egyfajta csodálatra méltó magabiztossággal, helyenként a felkentség érzésével kívánják

meghatározni az egyetlen üdvös utat, ami dehonesztáló és megalázó kommunikációban érhető tetten. Amikor megalázásról beszélek, az nem egyszerűen csak megalázás, hanem a tisztelet teljes hiánya. A zenei életnek azok a szereplői, akik az elitizmust egyfajta isteni üzenetnek tekintik, nagyon nagy kárt okoznak ezzel a gondolkodásmóddal. Nem tudom, hogy tudunk-e valaha is egymással beszélgetni olyan dolgokról, mint a mai divatos szóval élve bántalmazó és megalázó mechanizmusok, amelyekről pontosan tudjuk, hogy léteznek, és tudunk-e olyan lépéseket tenni, amelyek ezt egyszer és mindenkorra kizárják a mindennapi működésből.

Beszéljünk az utánpótlás nevelésről is. Nemcsak arról van szó ma már, hogy a próbajátékon ki felel meg, hanem hogy annyira lecsökkent a zenei képzésre jelentkezők száma, hogy olyanok jutnak be a felsőoktatásba, akiket már a konzis felvételin ki kellett volna szűrni, és aztán ez garantálja a kudarcra ítélt életpályák sorát.

Így van. Ennek egyik oka, hogy a magyar zenei életnek Kodály óta nem voltak etalon személyiségei, különösen olyanok, akik a képzés szempontjából lehettek volna relevánsak. A másik oka, hogy Magyarországon az 1989-es rendszerváltás után teljes mértékben elsorvasztották a készségtárgyakat, nemcsak a zenét, a rajzot, egyáltalán mindent, aminek köze van a kreativitáshoz és az élményhez. Nagyon reméljük, hogy Lannert Judit miniszter asszony tud majd ezen a helyzeten javítani. Hihetetlen gyenge a képzési kínálat is. Van egyfajta betegesen ragaszkodó mechanizmus, amely a Zeneakadémiát is jellemzi. A Batta András utáni időszak óta a rektorok nem értik igazán a feladatot, a képzés művészeti részét gondolják egyedül fontosnak, nem foglalkoznak a hallgatók jövőjével, hogy az egyes szakokon hány emberre van egyáltalán szüksége az országnak. Sajnos a jelenlegi helyzetben olyanok tanítanak a felsőfokú intézetekben, akik bizonyosan nem arra szegődtek, hogy egy középszerű emberből legalább jót neveljenek. Márpedig ez egy létező szükséglet. Amikor 1972-ben beléptem a Zeneakadémiára, meg voltam döbbenve, hogy milyen alacsony a felvett 32 kolléga egy jelentős részének a zenei írás-olvasás képessége. Szőnyi Erzsébet elmagyarázta, hogy azért vesznek fel ennyi embert, mert a legtehetségesebbek elmennek karmesternek és zenetudósnak, és valakinek meg tanítani is kell majd. Azonban ő és az akkori tanári kar

„Magyarországon az 1989-es rendszerváltás után teljes mértékben elsorvasztották a készségtárgyakat, nemcsak a zenét, a rajzot, egyáltalán mindent, aminek köze van a kreativitáshoz és az élményhez.”

■ Fotó: Deák András

a közepesekből is kitűnő zenészeket és pedagógusokat faragott. A maguk tudásával megtettek mindent.

Hol tart most a zenekari képzés ügye?

Még a kormányváltás előtt volt egy beszélgetés, ahol a jelenlegi rektor jelenlétében vetettem fel, hogy ha nem lesz zenekari képzés, megszűnik a zenekari utánpótlás, és vagy tudjuk külföldről pótolni, vagy nem tudjuk sehogy, de nem értette meg. Azt válaszolta, hogy mi is úgy lettünk zenekari muzsikuskok, hogy oda jártunk. Ez kétségkívül igaz, de most sajnos az a valóság, hogy konziba is nehéz felvenni valóban tehetséges embereket, nemhogy a Zeneakadémiára. Hiába mondjuk, hogy a Zeneakadémiának és minden képző intézménynek nyitni kellene a még létező szimfonikus zenekarok felé. Mi például minden évben hí-

vünk a Weiner konziból fiatalokat egy-egy produkcióra, csináltunk zenekarnevelő kurzust is. Egészen biztos, hogy a zenekari képzést nem a képzőintézményekben, hanem a zenekarokkal karöltve lehet csak működtetni, mi ebben szívesen részt vennénk, és biztos több zenekar hajlandó lenne erre, ahol valóban van nevelési koncepcióval rendelkező zenei vezetés. Ha életben akarunk maradni, akkor ezeket a kérdéseket meg kell tudnunk válaszolni. ■

A Szolnoki Szimfonikusok óvatos optimizmussal terveznek

„A múltat már ismerjük, a jövő még várat magára...”

✍ Réfi
Zsuzsanna

Felléptek a Musikvereinban és Eisenstadtban, nagy sikert aratott a PartiTúra-koncertjük is augusztusban, előtte pedig, a jubileumi Queen-estjükön maga Brian May küldött videóüzenetet a nézőknek és az együttesnek. A 2026/27-es szezon bérletei, amelyeket nyár végén kezdtek el árusítani, szintén szépen fogynak. Pedig tavaly ősszel még az sem látszott biztosnak, hogy megérik a hatvanadik születésnapot... A szűkös büdzsé miatt státuszokról, koncertekről kellett lemondaniuk, a Szolnoki Szimfonikus Zenekart azonban sikerült megőrizniük. Az idei évadban is bizonytalan még a helyzetük, bár némi javulás már megfigyelhető, s az együttes vezetői óvatos optimizmussal tekintenek a jövőbe. Költségvetésről, tervekről, s arról, hogy mit tartanak helyes módszernek az állami támogatások elosztásánál, Ignác Kristóf ügyvezető igazgatóval és Patkós Imre ügyvezető-szakmai igazgatóval beszélgettünk.

Amikor épp egy évvel ezelőtt készítettünk interjút, akkor még az sem látszott, hogy biztosan rendben lesz a hatvanadik, ünnepi szezon...

Ignác Kristóf: Sok áldozat árán, de talpon maradtunk. Amikor az jelentette az előre menekülést, akkor megszüntettünk státuszokat, lemondunk koncerteket, átalakítottuk a művészeti tervet. Alkalmazkodtunk a körülményekhez, s a lényeg, a zenekar megmaradt.

Patkós Imre: Szerencsére mostanra már a zenekari státuszok nyolcvan százalékát visszaépítettük. Próbajátékokat is rendeztünk, fagottra, oboára, csellóra, hegedűre, bőgőre, találtunk egy remek szólamvezetőt, s kiváló muzsikussal gazdagodtunk. Azért nem sikerült még teljesen visszaállítanunk a korábbi állapotokat, mert akadnak komoly lyukak a büdzsénkben. Az önkormányzat nem tudja a korábbi intenzitással támogatni az együttest. A tavalyi állapothoz képest persze jobban állunk, de sajnos még mindig inog és nem stabil a költségvetés. Nagyon örülünk azonban annak, hogy így is megélhettük a hatvanadik születésnapot, s még a nehéz körülmények ellenére is ünnepi lett a szezon.

Népszerűségüket pedig a telt házas előadásai is mutatják...

I.K.: Látogatottak a koncertjeink, bár azt vettük észre, hogy több lett az alkalmi jegyvásárló. A bérletek árát kénytelenek voltunk emelni, szerencsére így is jól fogytak. Szolnokon és környékén a társadalmi támo-

gatottságunk ugyancsak erős. A közösség- és a közönség-építés is működik. Ott vagyunk a város, az egyház rendezvényein, erős a kapcsolatunk a publikummal. Bár idén csak egyetlen koncertből állt a Parti-Túra Fesztiválunk, ez az est része volt a város augusztus 20-i rendezvénysorozatának, hivatalosan mi nyitottuk meg a Szent István-napi ünnepséget. Ez most történt meg először. Talán azt is jelzi, hogy a település új vezetése érti és érzi a zenekar fontosságát, s a lehetőségeihez képest próbálja is támogatni. Örültünk, hogy a Queen 1986-os Népstadionban adott koncertjének negyvenedik jubileuma előtt a Crazy Little Queen Tribute Band-del közös Queen Symphonic-előadással tisztelegthettünk július 27-én a Budai Vár Oroszlános Udvarában, és ezt a koncertet támogatta a város. Mi pedig fontosnak tartottuk, s arra is használtuk a fellépést, hogy a településünket szintén reflektorfénybe állítsuk. Így volt Szolnok-stand, osztogattuk a habos islert, s eljött a polgármester, az alpolgármester és a jegyző. A körzet parlamenti képviselője, Rost Andrea szintén jelen volt, beszédet mondott. Büszkék voltunk arra, hogy videóüzenetben Brian May, a Queen szólógitárosa is megszólalt, s megemléktette az együttesünket, emellett Freddie Mercury egykori személyi asszisztense részt vett az előadáson. Szép este volt, örülünk, hogy megvalósulhatott. Azonban azt is látjuk, nem mindenki örül annak, hogy a Szolnoki Szimfonikusok átjött az alagúton... Hogy ismét erősödik az együttes, hogy jók a nemzetközi kapcsolataink, a külföldi megítélésünk, annak ellenére, hogy alulfinanszírozott a zenekar.

SZOLNOKI SZIMFONIKUSOK

*Erre a problémára most, hogy új rendszerek formálód-
nak, megnyugtató és átlátható megoldást kellene vég-
re találni.*

I.K.: Miután a vidékfejlesztés és a vidék kultúrájának megtartása (optimális esetben fejlesztése) olyan gazdaságpolitikai és társadalompolitikai kérdés is, amely túlmutat a kultúráért felelős minisztérium illetékességén, 2024-ben már 7 minisztérium felé jeleztük a forrásfelosztás anomáliáit és azt, hogy ez az átláthatatlan rendszer megmérgezte a szakmát.

P. I.: Nagy kérdés, hogy mi lesz a jövőben a normatív támogatással. Az egykori TAO-kiváltó támogatás — ami egyedi keretté vált és jelentős összeggé nőtt —, szubjektív módon került szétosztásra az utóbbi években. Kérdés, hogy most ki, kik, s milyen elvek alapján fogják ezt a felosztást megtenni. Elvileg a zenekarokat érintő ügyekhez 2027 őszén nyúlnak először. Jó volna tudni, hogy mi lesz ennek a keretnek a sorsa, megemlík-e vele a normatív támogatást. S hogy minden marad-e a mostani felosztásban... Az ugyanis nem igazságos, hogy egyes együttesek a sokszorosát kapják annak, mint a többiek. Ez ellen mi is felemeltük már többször a szavunkat. A támogatásoknál el kell ismerni az elért

eredményeket is, hiszen például a mi együttesünk piaci pozíciót szerzett az eltelt évek alatt, pedig egy kis vidéki zenekar helyzetéből indultunk.

Figyelve a működésüket, azt láttam, mindig kis lépésekkel építkeztek.

I.K.: Elértük, hogy a mindenkori polgármester támogassa az együttest. Épp a szűkös keretek miatt, nálunk mindennek az alfáját és omegáját az jelenti, milyen munkaszervezéssel tudunk koncertet rendezni, hány próbát kell tartanunk. Itthon mi mindannyian ugyanabban a ligában játszunk, csak van, akinek megvan a forrása ahhoz, hogy különleges fellépőket hívjon. Ezek között a költségvetési keretek között nincs arra lehetőség, hogy valaki az önmegvalósítást érezze a legfontosabbnak. Ezért is örülök, hogy olyan kiváló külföldi ügynökségekkel dolgozhatunk, amelyek világsztárokat hoznak a fellépésekre, sorozatokat terveznek nekünk neves pódiumokon. De ezek a meghívások még nem töltik fel a büdzsét... Épp ezért lényeges, hogy legyen átlátható a támogatási rendszer. Ami nem megkerülhető és részrehajlás nélküli. S úgy vélem fontos, ki milyen arányban képes saját bevételeket is előteremteni.

P. I.: Bár alacsonyok nálunk a bérek, sokan jönnek a próbajátékainkra. Ilyenkor mindig megkérdezem tőlük: Tudjátok, hogy hová jelentkeztek? Mi csak minimálbért tudunk fizetni, no meg spielpénzt. De mindig tisztában vannak ezzel, s az a válaszuk, ismerik az együttest, az itt folyó munkát. Szakmai vezetőként ugyanis azt várom el a dirigensektől, akik nálunk pódiumra lépnek, hogy a rábízott muzsikusból hozzák ki a maximumot. Erre törekszem magam is a saját posztomon. Karmestert csak olyat küldhetek az együttes elé, akinek a szuggesztivitása, energiája inspiráló módon hat rájuk, s mindez a közösség javát szolgálja. Bár továbbra is Izaki Maszahiro a főzeneigazgatónk, szerepe csökkent az elmúlt években. Mellette olyan karmesterek dolgoznak velünk, mint Zsíros Levente, Balassa Krisztián, Vinicius Kattah, Kanai Toshifumi, Balogh Sándor vagy Bolyky Zoltán, s persze sok fiatal karmestert is hívunk, hogy lehetőséget kapjanak tőlünk, s mi is lássuk a hazai talentumokat. Az esély ugyanis nagyon fontos volt a mi életünkben is. Amikor nekikezdtünk annak a sokéves munkának, hogy amatőr együttesből hivatásos társulattá váljunk, akkor Devich János szavazott nekünk bizalmat. Sok mindennel támadtak minket, ő pedig végignézve a papírjainkat azt mondta, fókuszáljunk

Patkós Imre ■ Fotó: Szolnoki Szimfonikusok

a zenekarépítésre. Ha ez nem történik meg, akkor nem biztos, hogy eljutunk idáig...

Túléltek egy szűkös szezont, úgy, hogy közben rangos helyszíneken, sztárokkal is játszhattak. Mit terveznek a következő évadra?

P.I.: Ismét lesznek zeneakadémiai fellépéseink, valamint a Pesti Vigadóban is muzsikálni fogunk. Várnak vissza a Musikvereinba, Eisenstadtba, októberben pedig a Brucknerhausban, Linzben lépünk fel ismét. Ahogy a korábbi években, a következő szezonra is két bérletet hirdettünk. A Liszt-sorozatban rendszeresen érkeznek külföldi karmesterek, a Fantázia-bérletben pedig a bécsi művészeti egyetem hallgatói lépnek a karmesteri pódiumra. A hazai művészek közül említhetünk olyan előadókat, mint Magyar Valentin vagy Kállai Ernő. S érkezik műsorvezetőként és házigazdaként hozzánk Bösze Ádám is. A programok ugyancsak izgalmasak, hiszen olyan ismert darabok mellett, mint Csajkovszkij V. szimfóniája, Muszorgszkij Egy kiállítás képei, Berlioz Fantasztikus szimfóniája vagy Wagner Siegfried-idillje, olyan különlegességek is felhangzanak, mint Mont Roberto Molinelli Négy kép New Yorkból szaxofonverseny, s Francois Borne Carmen-fantáziája. Lesz Beethoven-est, tisztelegve a kétszázadik évforduló előtt, Fauré-estnek is tapsolhatnak az érdeklődők Izaki Maszahiro vezényletével, Fodor Beatrix és Rózsa Benjamin közreműködésével. Folytatódnak az ifjúsági koncertjeink, s persze ősszel a Queen-turnénkat is számos helyszínen meghallgathatja a közönség. Emellett a szezonban akadnak olyan különleges fellépéseink is, mint például a HungExpón a The Legendary Voice of Studio Ghibli.

Lesz újévi koncert az idei bonyodalmak után?

I.K.: Igen, visszatér minden a szokott rendjébe. Az újévi koncertre felújítjuk az Állami Népi Együttessel a Vox Hungaricust, a Magyar Tánckoncertet, s január 16-án tapsolhatnak majd az előadásnak az érdeklődők.

Most miként látják a folytatást?

I.K.: A múltat már ismerjük, a jövő még várat magára...Némi aggodalommal figyeljük a köpönyegforgatók megjelenését és az eddigi felosztási rendszer kedvezményezettjeinek visszarendeződését, ami szakmailag és erkölcsileg is ijesztő és romboló. Nem volna jó, ha a jelenlegi forráshiány még inkább egymás ellen fordítaná a zenekarokat...

Óvatos optimizmussal tekintünk azonban a következő időszak elé. Ha csak az állami támogatás mértékét veszem, nagyon nehéz körülmények közül jövünk, ahhoz képest minden csak jobb lehet.

Be kell látni azt is, az önkormányzatok helyzete sem könnyű, rendszerszintű a kivéreztetés. Nem egyszer nálunk is elhangzott a képviselőtestületi ülésen, hogy egy órával tovább legyen esti közvilágítás vagy legyen zenekarunk? Ilyen a helyzet, nem tudnak mást mondani, miközben látják az eredményeinket, tudják, mit ér az együttes. Mi nem visszük magunkkal a közönségünket a más városban vagy külföldön rendezett koncertjeinkre, így is teltházások. Megálljuk a helyünket a sztárvendégek mellett. Épp ezért van arra szükség, hogy szülessen egy olyan támogatási rendszer, amelyben mindenkinek megvan a lehetősége arra, hogy előrelépessen, fejlődhesen, miközben a mindennapi működésre is jut elegendő forrás. Viszont e téren is lényeges az átláthatóság, az, hogy meglegyenek a mérőszámok, s ezekért az összegekért teljesíteni is kelljen. Évek óta mondogatjuk, hogy a jelenlegi elosztási rendszer nem igazságos, s mi a továbbiakban is megteszünk mindent, amit lehet, hogy szülessen egy mindenki számára elfogadható, vállalható rendszer. Amivel valóban az együtteseken múlik, hogy hányadik születésnapig jutnak el...

Ignác Kristóf ■ Fotó: Szolnoki Szimfonikusok

✍ Réfi Zsuzsanna

Küzdelmekkel teli 65 év

„...a zenekari zenész munkájának nincs olyan elismert értéke, mint egy zenetanár munkájának.” Szklenár Ferenc születésnap koncertről, igazságos elosztásról, túlélésről és tervekről

Titkos vágy volt a 65. jubileumi hangverseny. Amikor öt esztendővel ezelőtt az új felállás a megszűnéstől mentette meg a Duna Szimfonikus Zenekart, Szklenár Ferenc és dr. Gyimesi László arra gondolt, ha öt esztendőt garantálni tudnának az együttesnek, azt már óriási eredménynek éreznék. A szeptember 26-án, a kőbányai Kőrösi Kulturális Központban rendezett, kivételes szimfonikus darabokat felvonultató születésnap koncertre rengetegen váltottak már jegyet. Bár az utolsó két évük súlyos költségvetési megszorítások közepette telt, a zenekar játszik tovább. Szklenár Ferenc ügyvezetővel az ünnepi szezonról, büdzséről, valamint további tervekről is beszélgettünk.

Ha öt esztendővel ezelőtt azt mondom, készülhetnek a 65. születésnapj felépítésre, mit szólt volna?

2021 őszén már ezt tervezgettük, titkos vágyunk volt a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének a vezetőjével, dr. Gyimesi Lászlóval. Azt emlegettük, ha abból a légüres térből, ahová a Duna Palota bezárása miatt került az együttes, el tudunk jutni oda, hogy öt évet garantálunk a zenekarnak, azt már nagyon nagy eredménynek éreznék. Ha azonban a 2021-es év tavaszán beszélgettünk, akkor nemhogy a 65-et, a 60-as születésnapot se láttam volna biztosítottnak... Nagy öröm, hogy működünk, s évfordulót köszönhetünk, s az is, hogy azáltal, hogy nem voltunk helyhez kötve, új kapuk nyíltak meg előttünk. Az élet hozta úgy, hogy elkezdtük a programjainkkal az egész országot bejárni. Bár az utóbbi két esztendő igencsak szűkös volt, hiszen egy sajnálatos, átgondolatlan döntés alapján elvették a költségvetésünk felét. Vért izzadunk azóta, hogy legalább a méltatlan minimálbéreket előteremtjük. Ez a szegényes büdzsé korlátozza a zenekar további szárnyalását. Az igazi cél az lenne, hogy eljussunk oda, hogy

az állami támogatásból legalább a bérköltségeket tudjuk fedezni.

Visszatérve a Kőbányán tartott születésnap estre, mi alapján állították össze a jubileumi programot?

Egy igazi Best of-műsort hallhatnak az érdeklődők. Mozart-, Bizet-, Beethoven-, Dvořák- és Johann Strauss-művek részleteit követően a második részben állandó karmesterünk, Horváth Gábor és a zenekar régi nagy vágya válik valóra, eljátsszuk Csajkovszkij V. szimfóniáját. A műsorvezető szeretett, kedves partnerünk, Zelinka Tamás. Azt pedig, hogy sikerült kőbányai közönséget építeni az elmúlt időszakban, talán az is jelzi, hogy szépen fogytak a jegyek. Öt évvel ezelőtt óriási támogatást jelentett az együttesünknek, hogy Kőbánya önkormányzata segítő kezét nyújtott, közszolgáltatási szerződést kötött velünk, amit aztán meg is hosszabbítottak. Ráadásul biztosítottak számunkra egy épületet, ahol kiválóan elfér az együttesünk, de akár egy kilencven fős zenekar is. Tudunk próbálni, ha kell koncertezni, s az irodai kapacitás szintén tökéletes. Amit folyton mondogatok, hogy Kőbánya Budapest mértani központja, mindenkinek egyformán messze, vagy mondhatjuk egyformán közel van. Autóval és tömegközle-

kedéssel egyaránt jól megközelíthető. A kerületben a próbatermünk mellett kedves helyszínünké vált az ünnepi estnek helyet adó Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ, s szeretünk a Helytörténeti Múzeum udvarán is muzsikálni, vagy a Havas-villában, amit ugyancsak nagyon megkedveltünk.

Azt látom, hogy folytatódik ebben az ünnepi szezonban is az egyik legnagyobb érdeklődést kiváltó sorozatuk, a filmkoncertek.

Igen, az év második felében nagy hangsúlyt kapnak ezek a fellépések, de akad még egy különleges koncert, amit szeretnék kiemelni az őszi szezonból. A Törös Alapítvány 15 éves, s ahogy minden évben, idén is jótékonysági hangversenyt adunk velük október 9-én, a Marczibányi Téri Művelődési Központban. Mendelssohn és Mozart – Csodagyerekek a zenében címet viseli az est, amelyen Polgár Éva zongorázik, Nagao Haruka hegedül, Kanai Toshifumi vezényel, a műsorvezető pedig Mohai Gábor lesz. Az alapítvány létrehozója Dr. Törös Edit főorvos asszony maga is zongorázik a koncerten. Bízunk benne, hogy a belügyminisztériumi meghívásaink is folytatódnak, hiszen nagyon szeretik azt az ünnepélyes vonóhangzást, ami a mi együt-

tesünk sajátja. A filmzenei fellépések pedig Cegléden, Szolnokon, Békéscsabán, Gödöllőn, Szekszárdon folytatódnak majd. Természetesen az ünnepi időszakra, az év végére is akad felkérésünk szép számmal.

Ismét lesz újrakezdés koncert-sorozatuk is.

Még növelni is sikerült a hangversenyek számát! Fellépünk a Marczibányi téren, de emellett Pakson és Szigetszentmiklóson is köszöntjük az újesztendőt. Horváth Gábor vezényletével minden évben új összeállítású izgalmas programnak tapsolhatnak az érdeklődők. De ez már a 2027-es esztendő eleje, azért sajnos most őszel kicsit soványabb a kínálatunk a megszokottnál. A nagyon szűkös költségvetésünk határt szab a megálmodott programoknak is... Visszatérve a korábbi felvételhez, bízunk abban, hogy újra fogják gondolni a támogatási összegeket, így a miénket is, mert amíg ez nem történik meg, addig nehéz helyzetben vagyunk.

Mit jelent ez pontosan?

Az előadó-művészeti törvény alapján rendben lennének, hiszen kamaraszimfonikusként, 49 státuszos muzsikusunk van, az elmúlt szezonban nyolcvannál több koncer-

DUNA SZIMFONIKUSOK

tet adtunk, majd negyvenezren hallgatták meg az előadásainkat, s büszkén mondhatom, hogy a bevételeinket sikerült 70 millió forint fölé növelnünk. Az utolsó időszakban azonban nem a meghatározott elosztási elveket vették figyelembe, hanem más, – nagyon kevesek által ismert – szempontrendszer szerint került sor a rendelkezésre álló összegek felosztására. Sajnos nálunk a kiemelt minősítésű támogatás is csak töredéke a többi szimfonikus zenekaréhoz képest, Kőbánya így is erején felül segíti az együttest. Korábban a legnagyobb összeget számunkra az előadóművészeti alaptámogatás jelentette, ennél történt a nagy vágás. Az általunk kapott összeg 100 millió forinttal lett kevesebb a korábbi évekhez képest. Ezt a hiányt nem lehet kigazdálkodni jegyáremelésből, több koncertből... A saját szervezésű kisebb koncertek jó esetben nullszaldósak, bevételt a sportcsarnokban rendezett, nagy produkciókból lehet szerezni, azonban ebből sem tarthatunk túl sűrűn, ennyi kapacitásunk nincs...

Közben keresik a lehetőségeket, sétahajón is muzsikál az együttes.

Újdonság az életünkben, s azt látjuk, a közönség nagyon szereti a városnézős sétahajózásokat, amelyek alatt Mozart- vagy Johann Strauss-művek szólnak, s lehet gyönyörködni a panorámában. Rendszeresen szállunk hajóra a jövőben is. Ahogy a Gödöllői Királyi Kastélyba is évek óta örömmel járunk vissza. Nagy tetszést aratott a Múzeumok Éjszakáján adott hangversenyünk, s jövőre is pályázzunk NKA-s támogatásra, hogy ismét megrendezhessük. A kastély volt a helyszíne a Dobszay-Meskó Ilona által vezetett karmesterkurzus zárkoncertjének is, ami nagy sikert aratott. Szívesen vállaltuk a közreműködést a kurzusban, s évek óta a Zeneakadémiával is dolgozunk, hozzánk járnak gyakorlatra a fiatal karmesternövendékek, emellett az intézmény diplomakoncertjein szintén muzsikálunk. A saját kollégáink diplomaestjeit pedig örömmel vállaljuk, idén például egy oboistánk zárókoncertjén működhetünk közre. De büszkén mesélhetem azt is, hogy Szarka Tamás DLA zárókoncertjén ugyancsak mi voltunk a zenekara.

Mi lesz az együttes életében fontos szerepet játszó Lázár Ervin-programmal?

Úgy reméljük, folytatódik, kaptunk néhány felkérést ősze. Fontosak ezek a fellépések, hiszen mindent megteszünk mi is a közönségnevelésért, s olyan kiváló műsorvezetőkkel megyünk ezekre a programokra, mint Zelinka Tamás vagy Tóth Endre.

Mi a helyzet a zenekari utánpótlással?

Ha próbajátékot hirdetünk, sokan jönnek, de idén kevés álláshelyet pótolunk épp azért, hogy átvészeljük a ne-

héz anyagi időszakot. Sok fiatal tehetség jön hozzánk rendszeresen, akik bízunk bennünk, akik örülnének, ha velünk dolgozhatnának. Az együttesből ebben az évben többen nyugdíjba mentek, de szinte mindenki marad a zenekarban, hiszen még kiválóan muzsikálnak, s hatalmas a repertoárismeretük. Viszont van egy olyan muzsikuskunk, aki 44 éven keresztül oszlopos tagja volt az együttesnek, viszont de mostantól nyugdíjba vonul és csak a tanításra koncentrál. Gáy Tamás klarinétművész meghatározó művésze volt a Duna Szimfonikus Zenekarnak, mondtam is a fiatal tagjainknak, hogy ők még nem is éltek, amikor Tamás már nálunk zenélt, s iránymutató, kiemelkedő művésze volt az első pillanattól kezdve a társulatnak. Az ilyen kollégáktól vált olyan jó közösséggé a Duna, ami miatt az összes nehézség ellenére ragaszkodnak hozzánk a muzsikuskok.

Hogyan látja, mi kell ahhoz, hogy legyen majd 75. születésnapja is az együttesnek?

Úgy vélem, hogy jelen pillanatban a zenekari zenész munkájának nincs olyan elismert értéke, mint egy zene-tanár munkájának. Szűkíteni kellene a kettő közötti bérezés szerinti különbséget. Nem azt mondom, hogy ugyanannyi legyen mindkettő, de legalább egy zeneművészé is érje el a pedagógusbér nyolcvan százalékát. Hiszen ugyanazon szintű egyetemet végeztek el. A jelenlegi bérkülönbség méltatlan. Hiszen a művészek egy életet áldoztak arra, hogy a hangszerükön ilyen színvonalig eljussanak. Ha tényleg csak húsz százalék lenne a bérbeli különbség, minden együttes sokkal biztonságosabban élne, magasabb színvonalú rendezvényeket tudna megvalósítani. A mi fantáziánk, a mi zenei étvágyunk ennyi év elteltével is hatalmas. Minden műfajt szeretünk. Van is rá ötleteink itt, a Duna Szimfonikusoknál, csak legyen meg hozzá a megfelelő nagyságú keret... Mert itt nincs miből veszteséget termelni. Jegyárat nem tudunk a végtelenségig emelni, a valósághoz kell igazítani ezeket is. Úgy vélem, az előadó-művészeti törvény jó, lehet persze valamennyit változtatni rajta, de a törvény betartása segít az igazságos elosztásban. Remélem, a szakmában most ki tudnak jelölni egy olyan helyes irányt, ami alapján mindenki megtalálja a helyét. Hiszen bárki megnézheti a mi évadunkat is: színes, érdekes, értékes programokkal, kiváló vendégekkel. A számok, a visszajelzések is igazolják, megvan a helyünk a hazai zenei életben, ezt a nagyszámú közönség is igazolja. Ezért is vagyunk még mindig, ma is életben, s meg persze azért, mert számos kiváló partnerre számíthatunk. Ahhoz azonban, hogy tényleg legyen 70. 75. és 80. születésnap, elengedhetetlen a megfelelő szintű munkaalapú, és igazságosan elosztott állami támogatás...

20 éve írtuk

ZENEKAR 2006/4

Áll a bál az operában – Egykori vezetőtársai kihátráltak Hegyi Árpád Jutocsa mögül

Az elmúlt hetek botránylistáját kétségkívül az Operaház vezette, ahol mostanában mindenről volt szó, csak éppen zenéről nem. A hónapok óta várható robbanás megtörtént, a sort Kovács János első karmester kezdte, aki május 3-án bejelentette lemondását tiltakozásul a tervezett létszám- és előadás-csökkentés ellen. Azóta azonban már mindenki kihátrált Hegyi Árpád Jutocsa mögül: Keveházi Gábor balettigazgató levelében lemondásra szólította fel a főigazgatót, aki emiatt fegyelmi eljárást indított ellene, Kesselyák Gergely főzeneigazgató pedig először csak azt kérte, a főigazgató álljon el az előadások ilyen mértékű csökkentésétől, később azonban ő is lemondott, helyére Győriványi Ráth György egykori főzeneigazgató került. A helyzet napról-napra bonyolódik, csak annyi biztos: az új kormánynak az elsők között kell foglalkoznia a dalszínházban kialakult helyzet rendezésével.

A mostani főigazgató lapunk kérdésére, miszerint vár-e rendkívüli anyagi segítséget, avagy támogatásnövelést az új kormánytól, a következőt válaszolta: „Az új kormány határozott célja a közintézmények racionális működésének kialakítása. Az ésszerű gazdálkodás alaptétele, hogy a kiadásaink ne haladják meg a bevételeinket. Ha a kormány többletforrást biztosítana, azt csak az adófizetők pénzéből tehetné.

(Pál Eszter)

Fischer Ádám a Wagner Napokkal a Rádiózenekart is reflektorfénybe állítja

„Amikor a Rádiózenekar főzeneigazgatói posztjára felkérést kaptam, azért vállaltam el, mert értékes, tehetős társulatnak tartom őket. Nagyon fontos partnereim a Wagner Fesztiválban, s ha az együttessel a jövőben bármi gond adódna, nem is folytatnám nélkülik a sorozatot... Egyelőre a Rádióban senkinek sincs joga semmire tárgyalni. Ez számomra azért is nagyon rossz, mert így nincs senki, aki kötelezettséget tudna vállalni, mondjuk egy 2008-as koncertre, pedig én a legjobb művészeket akarom meghívni a Rádiózenekarhoz, s nekik bizony már két évre előre tele a naptárunk... Remélem, ha lesz új elnöke a Rádiónak, akkor végre ezekben az ügyekben is dönt valaki.”

(Réfi Zsuzsanna)

10 éve írtuk

ZENEKAR 2016/4

„Európa első összművészeti központja”

A Pesti Vigadó kedvezményekkel várja a zenekarokat Régi-új helyszínnel gazdagodott 2014-ben a magyar zenei élet, hiszen tavasszal megnyitotta kapuit az újjávarázsolt Pesti Vigadó. Mindenki érdeklődve várta, milyen művek hangzanak majd fel, milyen előadók lépnek pódiumra a Duna partján álló épületben. Az egyre nagyobb érdeklődés, a fellépők sokasodó száma és a növekvő publikum azt bizonyítja, kiváló hangversenytermet kaptak a zenészek, ahol az akusztika kialakítására is nagyon ügyeltek. Ráadásul a kulturális, művészeti produkciókat kedvő bérleti árakkal várják. A Pesti Vigadó olyan összművészeti, befogadó intézménnyé, helyszínné vált, amelynek hat emeletén kiállítások, tárlatok, színházi előadások, balett-közvetítések, konferenciák, díjátadók, protokolláris és állami rendezvények mellett természetesen a hangversenyek is helyet kapnak.

(Réfi Zsuzsanna)

ZENEKAR 2016/5

Székházgondok a Magyar Rádió zenei együtteseinél

A Magyar Közlöny 2016. évi 108. számában olvasható, miszerint a kormány szeretné fejleszteni és kulturális célra hasznosítani a Magyar Nemzeti Múzeum környezetét képező épületeket, tereket. A Magyar Rádió volt épületegyütteséből három épület, a Pollack Mihály téri Károlyi-palota (Budapest, Pollack Mihály tér 10.), az Esterházy-palota – amelyben a rádió Márványterme is található – (Budapest, Pollack Mihály tér 4–6.), valamint a Bródy Sándor u. 5-7. szám alatt található úgynevezett Stúdiópalota hasznosításával szeptember 30-ig kell elkészíteni az Új Nemzeti Múzeum koncepcióját. A Pollack Mihály téren található két másik épületet – a rádió irodaépületét és az üzemépületét – a tervek szerint lebontják. A Nemzeti Múzeum kertjének történelmi rekonstrukciójáról is határoztak, ezeken felül határozat készül a Múzeum parkolási szükségleteinek kielégítését közép- és hosszútávon rendező intézkedési tervről.

(Kondor Katalin)

Kiss Eszter Veronika

Megengedhetem magamnak, hogy csak örök értékekkel foglalkozzak

Interjú Szokolay Balázs Liszt-díjas zongoraművésszel

Immár hét éve él teljes mozgáskorlátozottságban, ágyhoz kötve Szokolay Balázs Liszt-díjas zongoraművész, aki a nyáron ünnepelte 65. születésnapját. Az ALS-ben szenvedő művész laptop és szemegér segítségével hallgat zenét, saját régi felvételeit megosztja youtube-csatornáján, ezáltal újraéli a régi szép időket, a nehézségeken pedig a hite segíti át. (Ez az interjú Somogyi Imre közreműködésével jött létre, aki ABC tábla segítségével írta le a válaszokat.)

„Bárcsak el tudnám mondani vagy zongorázni mind- azt, amit öt és fél év alatt tanultam!” – fogalmazott egy üzenetében. Miben változott meg a szemlélete a zenével és az élettel kapcsolatosan a betegsége alatt?

Ezt nagyon hosszan tudnám kifejteni, de megpróbálom a legfontosabbakat. Megtanultam, hogy ne nyüzsögjek és rohanjak innen oda, hogy egy napba legalább 30 órát beleprésem... Megtanultam nyugodtabban elmerülni egy dologban. Megtanultam végtelen türelemmel kivárni mindent és nem stresszelni, ha valami nem rögtön sikerül. Két dolgon felesleges idegeskedni: az egyik az, amin úgysem tudok változtatni, a másik pedig az, amin tudok változtatni!

Másképp lát most zenei, művészeti kérdéseket? Változott-e a fókusz a művek, stílusok, műfajok tekintetében, úgy értem, esetleg más értelmet nyertek bizonyos művek, vagy teljesen más aspektusból váltak érdekessé?

Nem változott, csak így felülnézetből jobban értek mindent... És pont most nem játszhatok.

Hogyan látja egy művészművész a saját belső világának a fejlődését és mennyiben van ez hatással az életére, illetve az élete a művészetére, a művészettel való viszonyára?

Jó ideig fejlődött egyes tanáraink, illetve a tanulás által, később inkább változott, amikor Ázsiában és Amerikában éltem. A legmeghatározóbb fejlődés és változás akkor volt, amikor apa lettem, és egy szülés katarzisének tanúja lehettem. Életem legnagyobb élménye volt!!!! Ezek az óriási hatások mind beépültek művészetembe, gazdagabb lett a lelkem és zongorázásom. A zenélés által Isten közelében lehetek, és minden, amit megélek, végül a hangokban teljeseedik ki. Csodálatos kölcsönhatás...

Hogyan tudott megbirkózni művészileg a nehézségekkel?

Mindennek alapja a hit!!! A kihívások mindig izgattak. Felnőni a feladatokhoz nemes cél... A darabok vázát tartottam fejben memorizáláskor. Sokat terveztem, de nem mindent. Technikai problémáknál elképzeltem a vadállatokat, mert az ember hajlamos bonyolítani. Küzdenem kellett magammal is, mert általában izgultam... De végül erősebb volt a művek és köztem lévő elválaszthatatlanul szoros kapcsolat, tehát a szeretet!

Mit üzen azoknak, akiknek kétségei vannak saját magukkal szemben?

Nagyon összetett kérdés. Sokan nem azt csinálják, amihez a legjobb képességeik volnának, és amit tényleg szeretnek. Ha a szülők döntenek el, sokszor már késő, mire kiderül, hogy egy belső görcs miatt nem megy... Ha nagy tehetség és szeretet is van hozzá, de önbizalom nincs, akkor gondoljunk az óriásokra, akik hasonló problémákkal küzdve lettek nagy művészek! Tanárként igyekeztem minél több sikerélményhez juttatni növendékeimet, az segíthet...

Mennyiben tudja ezt a fizikai bezártságot oldani az a művészeti tudás és az a sok művészeti élmény, amit az aktív évek alatt felhalmozott?

Régi különböző minőségű felvételeimet, amelyeket még viszonylag vállalkozó, hetente megosztom húgom és férje áldozatos segítségével. Ezzel fejben újraélem a szép időket, ami erőssé tesz – nemcsak egyfolytában fekvé sajnálni magamat – ez némileg kárpótol... Legtöbbet ez segít elviselnem a helyzetemet, sőt néha boldog perceket is okoz!

Amikor egy ilyen súlyos betegséggel bezárul a külső világ, mi az, ami ki tudja tölteni a tudatot, és ami segít átlendülni a nehéz pillanatokon?

Furcsán hangzik, de kicsit talán jó is, hogy a jelen hanyatló világ ki lett zárva az életemből, mert kevésbé nyomaszt, amerre haladunk... Így megengedhetem magamnak, hogy csak örök értékekkel foglalkozzak, és gondolatban visszamenjek, akár korábbi évszázadok művészvilágába. Ha pedig újrakezdehetném, mondjuk az előző húsz évet, akkor figyelnék rá, hogy minden hétvégén pihenjek a családommal! Tény, hogy túlhajtottam magam...

Mit üzen azoknak a fiataloknak, akik a zenei pálya mellett döntöttek?

Sokat hallgassatok mindenféle zenét minden korból, lehetőleg egyedül, amikor semmi nem sűrget vagy zavarhat! Fogjátok fel úgy a hivatásokat, mint egy missziót, hogy a nagy zenék eljussanak minél több ember lelkéhez! A közönségből, ha csak pár embert meghat, akkor már érdemes volt annyi sokat gyakorolni, dolgozni érte.

Mennyire tud a zenével foglalkozni a betegsége mellett?

Hála ápolóimnak, nem vagyok depressziós, nagy türelemmel naponta segítenek számomra legjobban beállítani a laptop elé, és én szemegér segítségével szoktam a YouTube-on sok zenét hallgatni. Korábban jó ideig nem tudtam, mert felkavart...

Életigénylése és tartása sokaknak példa. Honnan merít ehhez erőt?

Istentől és a zenéből... Életben tart az, hogy két fiamnak átadjam mindazt, amit már tudok az életről, a zenéről.

Ha összegzi a pályáját, mi az, amit kiemelne, mint a legfontosabb eseménye, tanulsága?

Az egyik, amit kiemelnék egy szólóest Franciaországban, a híres Festival de La Roque-d'Anthéron, aminek nemcsak rangos színvonala, de csodás helyszíne is felejthetetlen. A másik az, amikor megkaptam Weimarnban a professzori állást, ahol Rados Ferenc is a zsűriben volt, és mondhatom, hogy nehezebb megmérettetésben soha nem volt részem! Ott később szerveztem három fesztivált, amelyekre szintén büszke vagyok...

Mi az, amit mindenképpen el szeretne mondani még?

Ezúton is hálás köszönetem minden nagylelkű támogatómnak, Isten áldjon mindannyiótokat!!!! Örök hálám annak, aki hat éve kitart mellettem és önfeláldozóan segít mindenben, Isten áldja Bora ápolómat!!!! Isten kegyelmének bizonyítéka drága Orsi húgom, aki nélkül rég megállt volna az életem. Apánk odafent ámulva csodálná, hogy csak szeretetből intézi minden ügyemet. Velem együtt hisz a csodában, hogy megtalálják azt, amitől meggyógyulok... A természet maga az élet... Azért imádom, mert ilyen volt régen is évszázadokon át... Brahms is ilyennek látta. De hogy ilyen is maradjon unokáinknak, ahhoz kellene segítenünk! Nagyon kérem, hogy legalább mi tegyük, amit tehetünk érte, mert minden élet drága!!! ■

Popper, Hubay, Herzfeld és Eldering 1886-ban

A Hubay–Popper-kvartett

1886-ban szintet lépett Budapest kamarazenei élete. A Krancsevics-vonósnégyes mellett megalakult a Hubay–Popper-kvartett, és hét évadon át egymással párhuzamosan muzsikáltak, bizonyítván, hogy a főváros immár két kiváló társaságot is el tud tartani. Hubayék egészen 1913-ig, Popper haláláig játszottak, és általános vélemény szerint ők alkották az első, minden tekintetben világszínvonalú vonósnégyesünket.

Gombos
László

Az együttes létrejötté egy szomorú eseménynek, Huber Károly 1885. december 20-i halálának köszönhető. Huber a Zeneakadémia és a Nemzeti Zenede hegedűtanára volt, és evidensnek tűnt, hogy állásának betöltésére fia, Hubay Jenő (1858–1937) a legméltóbb. Az ő megszerzése azonban nem volt egyszerű feladat, hiszen már fiatalon világsztárnak számított, és négy éve a kor egyik legillusztri-

sabb hegedűszócióját töltötte be a Conservatoire royale de Bruxelles hegedűtanszakának élén. Állásában közvetlen elődei a hangszerjáték olyan hőszai voltak, mint Beriot, Vieuxtemps és Wieniawski, és hazacsábítása érdekében maga Liszt Ferenc kereste fel személyesen Brüsszelben.

Hubaynak egyetlen komoly feltétele volt a téli turnéhoz szükséges szabadságidő megadása mellett, hogy David Poppert (1843–1913), kora egyik legjelentősebb csellistáját is meghívják tanítani a Zeneakadémiára. Ezzel Budapesten is lehetősége nyílt a legmagasabb színvonalú kvartettezésre, az intézményben pedig végre megindulhatott a csellójáték oktatása. Kérésére hazahívták Berlinből másodhegedűsnek a sokoldalú Herzfeld Viktort (1856–1919), aki hamarosan szintén a Zeneakadémia tanára lett (ze-

neelméletet, esztétikát és zenetörténetet, majd 1908-tól Koessler János utódként zeneszerzést oktatott). Hubay ugyanakkor kiváló növendékét, a holland Bram Elderinget (1865–1943) hozta magával Brüsszelből brácsajátékosnak, illetve azért, hogy külföldi turnéi idején helyettesítse a tanításban. Eldering 1888-ban Berlinbe távozott, majd koncertmesterként, kamarazeneszként és tanárként fényes karriert futott be Hollandiában és Németországban.

Hubayék jelentős változást hoztak a budapesti kvartetek történetében: több mint fél évszázada a Német Színház és Nemzeti Színház (Operaház) zenekarának tagjaiból alakultak a professzionális együttesek, ezúttal viszont a játékosok többsége a Zeneakadémiához kötődött.

Előzmények

David Popper, akiből 1886-os budapesti letelepedésével Popper Dávid lett, már az 1860-as és 70-es évek fordulóján népszerű volt a magyar fővárosban, amikor önállóan, illetve a Hellmesberger-kvartett tagjaként látogatott hazánkba. Hellmesbergerék évente hármas sorozatokat rendeztek Pesten, Popperral először 1869. január 2-án, 4-én és 7-én. Négy éven át Bachrich Zsigmondé volt a brácsa-, és Popperé a csellósólam. A szekundot Adolf Brodskij (Adolph Brodsky), 1870 márciusában Krancsevics Dragomir, majd

ifjabb Josef Hellmesberger játszott. Popper utoljára 1871 decemberében szerepelt Hellmesbergerékkal, szintén három alkalommal. Közben az is előfordult, hogy közreműködőként utazott hazánkba: 1870. november 14-én Theodor Leschetizky koncertjén lépett fel Josef Hellmesbergerrel együtt Rubinstein B-dúr zongoratriójában.

Hubay már gyermekkorában eljegyezte magát a kamarazenével, bár sokáig főként zárt körben szerepelt. 1873 őszétől három (nem négy és nem öt) tanéven át Joachim József növendéke volt a berlini főiskolán, és tanára kvartettjének Beethoven-estjeit élete legmeghatározóbb élményei között emlegette. Miután 1876 nyarán hazatért, Liszt Ferenc magyarországi körének lett állandó tagja, és egy időre ő lett az első hegedűs Liszt „házi vonósnegyesében”.

A kamarazenéhez fűződő viszonyában édesapja és Liszt mellett a hazánkban letelepedett német komponista, Volkmann Róbert játszott meghatározó szerepet. Együttműködésük túllépett a szerző és előadó megszokott közös munkáján, és a zeneszerzéstani határát súrolta. Hubay így emlékezett erre évtizedekkel később:

„Berlinből hazatérve nagy szeretettel siettem a meszterhez, akivel budapesti tartózkodásom alatt főképp dr. Jelenik Zsigmond főorvos házában majdnem minden héten egy estét eltöltöttem, s ez estéken rendszeren egy Volkmann-vonósnegyes is szerepelt. Itt ismerkedtem meg az akkor föltűnést keltett kamarazene-művekkel, pl. Saint-Saëns zongoranegyesével és Brahms első vonósnegyesével. [...] Volkmann mindig a legnagyobb élvezettel hallgatta saját műveit, és látszott rajta, hogy az előadással meg volt elégedve; az ad hoc quartett tagjai voltak: első hegedűt én, második hegedűt rendszeren atyám egy tanítványa játszotta, violát atyám, cellót dr. Luborics Manó játszott. Ha egy új Volkmann-quartett előadását kellett előkészíteni, akkor Volkmann engem magához hívott, s némelykor egy fél napot is eltöltöttem nála; mondhatom, ezek rendkívül érdekes délelőtti voltak. Ilyenkor Volkmann beszédes is lett. Magyarázta a szóban forgó négyes jellegét, elmondta, hogy képzelettel annak előadását, végül zongorához ültünk, s ketten a partitúrából lejátszottuk a művet. Miután ő rendkívül gyenge zongorista volt, [...] mindenféle élvezetes és érdekes megjegyzésekkel egészítette ki a hiányzó accordokat.”¹

1878 tavaszán Hubay Liszt ajánlóleveleivel a zsebében Párizsba utazott, és nem csak szólistaként ért el sikereket. Hegyesi Lajossal, a Firenzei vonósnegyes csellistájával triótársaságot alakított, és koncertsorozatukba kvartetteket is felvettek. Majd 1882 februárjában Hubay a Brüsszeli Konzervatórium tanára lett. Az év őszén kollégái, Désiré van Styvoort, Jean-Baptiste Colyns és Joseph Servais közreműködésével kvartettet szervezett. Elnevezésük a „Quatuor Hubay” és „Grand Quatuor du Conservatoire” mellett több esetben „Quatuor Hubay-Colyns” volt. Utóbbi arra utalt, hogy Hubay és Colyns olykor felváltva játszották az első hegedű és a brácsa szolamát.

A Hubay–Popper-kvartett indulása

Az együttes viszonylag rövid felkészülés után, 1886. november 10-én adta első bérletes koncertjén a Pesti Vigadó kistermében, Hubay–Herzfeld–Eldering–Popper felállításban. A *Budapesti Hírlap* írta: „A kamarazene, e magas műfaj, Európa nagyvárosaiban többnyire mostoha sorsra van kárhoztatva; vagy nincsenek művészek, a kik e komoly föladatra termettek, vagy ha vannak, hiányzik a közönség, azok az előkelő ízlésű hallgatók, a kik értik és élvezik e zenét. Budapesten mátol fogva két állandó vonósnegyes-társaság létezik, mindkettő kitűnő, és mindkettő a hívek egész táborával dicsekvő. Bizonyossága a magyar főváros műízlése kiváló fokának, amely megszégyeníti a külföldi metropolitásokat. A mi ott fényűzés, az nálunk ma szükség.”²

Az újságíró kissé túlzó szavai fordulatot jeleznek a főváros zeneéletében, hiszen nemrég még arról jelent meg híradás, hogy a Krancsevics-vonósnegyes kénytelen beszüntetni működését „a közönség érdeklődésének hanyatlása következtében”.³ Hubayék új impulzust adtak a figyelem középpontjába került kamarazenének. Nemcsak ők hirdettek hat koncertből álló sorozatot híres művészek közreműködésével, hanem a 10. évadába lépett Krancsevics-vonósnegyes is felvette a kesztyűt, és a nemes versengés a legjobb teljesítményt hozta ki mindkét társaságból, és nekik köszönhetően a közönségből is. Bár a kritikusok óvakodtak attól, hogy szembeállítsák vagy kijátsszák egymás ellen a két kiváló együttest, a híradások nyomán úgy látjuk, hogy a közvélemény egyre inkább Hubayékat tekintette a főváros első számú kvartettjének.

Az új vonósnegyest a sajtóban jellemzően a hozzánk látogató sztárokkal vetették össze, például a Jean Becker vezette „Firenzei” (Quartetto Fiorentino) és Hellmesberger-együttesel, valamint az előző években itt járt Arnold Rosé bécsi, illetve Robert Heckmann kölni társulatával. A számtalan lelkes dicséretből és összehasonlításból példaként csupán egyetlen részletet idézünk, amely az 1886. december 10-i, harmadik hangversenyről jelent meg:

„Öröm volt látni, mily erős már a kapocs az előadók és hallgatók között, mennyire értik immár egymást; és örülünk, mikor őszinte lélekkel írhatjuk le a szót, ez új kamara-társaság ma bebizonyította előttünk, hogy a vonós-zene terén ma legfőbb mellette állhat valaki, de felette senki. Beethoven halhatatlan szerenád-hármasát [op. 8] sem Hellmesbergerék, sem Jean Becker, sem a kölni társaság nem játszották oly bevégzett szépséggel, mint a Hubay Jenő, Eldering Bram és Popper Dávid. Ez a fényes első hegedű, ez a tökéletes viola és ez a nagy cello egyenként véve is egy-egy tünemény; hát még összeölve Beethoven e hangjaiban!”⁴

A cikkíró a folytatásban jelezte, hogy az előadók jellemzésében már kimerült a szótára, és ezzel mintegy előrevetítette az elkövetkező évtizedek kritikáinak egyik lényeges vonását. Egy idő után ugyanis aligha lehetett újat

¹ Gépirat a Hubay-hagyatékban, a család birtokában.

² *Budapesti Hírlap*, 1886. nov. 11.

³ *Pesti Napló*, 1886. aug. 10.

⁴ *Budapesti Hírlap*, 1886. dec. 11.

írni az együttesről, így a további recenziók a műsorok közlése mellett elsősorban az elhangzott művekről és a vendégművészekről számoltak be.

A vonósnegyes működése

Az időről-időre megjelenő sajtóhíradásokkal és a szakirodalomban elterjedt tévhitel szemben hangsúlyoznunk kell, hogy Hubay és Popper együttese az 1886-os megalakulástól Popper 1913-as haláláig változó intenzitással, de *folyamatosan* működött. Jelentősebb szünetek csupán a fővárosi bérletes sorozatokban mutatkoztak, azonban a főúri és polgári otthonokban, a Zeneakadémia rendezvényein, a különféle budapesti és vidéki egyesületek hangversenyein és olykor külföldön továbbra is szerepeltek. Példaként említhetjük az 1900–1901-es szezont, amikor nem hirdettek sorozatot, de 1900. december 22-én a Lloyd Társaság estjén egy-egy Mendelssohn-, Volkmann- és Mozart-tételt játszottak, 1901. március 1-én Thomán István koncertjén működtek közre Schumann zongoraötösében, majd április 26-án a Zeneakadémia tanári összejövetelén mutatták be Bloch József új kvartettjét.

A kvartett középső tagjai néhány évente változtak, jellemzően ősszel, a szezonok elején. A második hegedűt 1889-ben Bloch József (1862–1922) vette át Herzfeldtől, majd 1895-ben Farkas János (1869–1898) következett. Utóbbi súlyos betegsége miatt 1897 januárjában Herzfeld visszatért az együttesbe. A brácsát Bram Eldering után 1888-tól Grünfeld Vilmos (1855–1921), 1893-tól Waldbauer József (1861–1920, Waldbauer Imre édesapja) játszotta. 1899 őszén egyszerre két tag cserélődött ki, és a Hubay Jenő – Kemény Rezső (1871–1945) – Szerémi Gusztáv (1877–1952) – Popper Dávid felállás 1913-ig változatlan maradt. Az I. világháború éveiben egy időre Schiffer Adolf (1873–1950) lépett az alapító csellista helyére. Bár az 1920-as és 30-as években Hubay otthon továbbra is rendszeresen kvartettezett, és az események egy része a rádióközvetítéseknek köszönhetően a nagy nyilvánosság számára is elérhető volt, ehhez az időszakhoz már nem kapcsolódott olyan állandó társaság, mint amilyen a korábbi volt.

Hivatalos elnevezésük 1904-ig Hubay–Popper-vonósnegyes volt, emellett – a korabeli szokásnak megfelelően – gyakran hívták Hubay-kvartettnek. Az ettől eltérő egyszeri megnevezések, például „Budapest kvartett”, egyszerű tévedésnek, sajtóhibának számítanak.

A Hubay–Popper-kvartett bérletes hangversenyait tíz évadon át a Vigadó kistermében (kiemelkedő érdeklődés esetén a nagyteremben), majd 1896 őszétől a Royal szálló dísztermében rendezte. Ez utóbbi lett a helyszíne a trióesteknek is 1909 végéig, amikor a Zeneakadémia nagyter-

mében folytatták a sorozatot. A próbákat többnyire Popper Andrassy-úti lakásának sarokszobájában, ritkábban Hubaynál tartották. Ő egy ideig szintén az Andrassy úton lakott, 1994 őszétől a Döbrentei téren Széchenyi gróftól bérelt lakást, és 1998 őszén költözött be új saját házába a Margit – ma Bem – rakparton.

Az együttes a legjelentősebb európai vonósnegyes-hagyományokat egyesítette magában. A szakirodalom szerint a 19. század második felében három együttes játszott döntő szerepet a kontinensen: a nagy tekintélyű Joachim-kvartett (1869–1907), valamint a Magyarországon is rendszeresen fellépő Hellmesberger- (1849–1891) és „Firenzei” (1866–1880) vonósnegyes. Hubayék azért nem szerepelnek ebben a felsorolásban, mivel nem szerveztek nagyobb turnékat, és tevékenységük döntő része Magyarországra

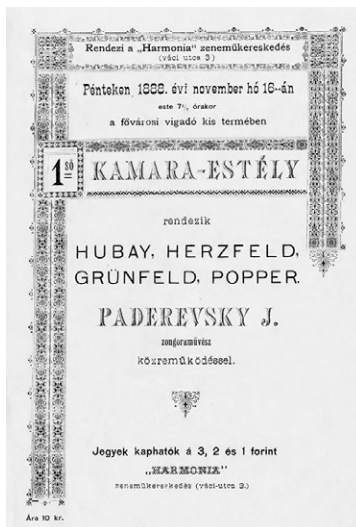
korlátozódott. Viszont mindhárom társasággal közvetlen kapcsolatba kerültek, és alkalmuk nyílt az előadói hagyomány átvételére. Popper 1868-tól négy évadon át Hellmesbergerék csellistája volt Bécsben, Herzfeld pedig ugyanitt id. Joseph Hellmesbergernél tanult hegedülni. Amint említettük, Hubay Joachim József növendéke volt a berlini főiskolán, majd párizsi éveiben a firenzeiek csellistájával, Hegyesi Lajossal szerepelt. Bram Eldering Brüsszelben, Hubaynak köszönhetően lett a tradíció részese, majd miután végleg elhagyta Magyarországot, maga is vett órákat Joachimnál Berlinben.

Ugyanennek a hagyománynak a továbbélését segítette, hogy Hubay a legjobb növendékeit Joachimhoz küldte további tanulmányok céljából, mint például a kvartettjében is közreműködő

Farkas Jánost, Lentz Rezsőt (1869–1898) és Kemény Rezsőt. A későbbi tagok közül Bloch József és Grünfeld Vilmos pedig Hubay édesapjánál, Huber Károlynál tanult a Nemzeti Zenedében.

1892. március elején a Hubay–Popper-vonósnegyest különös támadás érte az adóhatóság részéről, ami miatt közel másfél évig nem szerepeltek: olyan személyre szabott jövedelemadóval sújtották őket, amire még nem volt példa, és amely alól mások felmentést kaptak. Ekkor a másodhegedűs, Grünfeld Vilmos saját együttest alapított operaházi kollégáival, Faludi Károllyal, Waldmann Jánossal és Willmouth Bódoggal. Grünfeld 1895 őszén a csellista Bürger Zsigmonddal társult, és egy évtizeden át a Hubay–Popper kvartetttel párhuzamosan szerepeltek.

A századfordulón a Cseh és a Brüsszeli vonósnegyes jelentett a Hubay–Popper-vonósnegyes számára fontos konkurenciát. Említést érdemel, hogy amikor a Cseh kvartett 1893-ban bemutatkozott Prágában, a *Prager Abendblatt* a leghíresebb példaképek sorában éppen a Hellmesberger-, a Rosé- és a Hubay–Popper-kvartett-tel

**Az 1888. november 16-i
koncert műsora**

hasonlította őket össze: „Elsőrangú művészetaságról van szó, amely nem kevésbé jelentős, mind a műfaj leghíresebbjei, a bécsi Hellmesberger- és Rosé-kvartett, valamint a budapesti Hubay–Popper.”⁵

A szervezési feladatok megkönnyítésére Hubayék 1896 őszén megalapították a Budapesti Kamarazene Egyesületet, amelynek tagdíja hat-nyolc hangverseny ingyenes látogatását tette lehetővé. Elnöke Mihailovich Ödön, titkára Waldbauer József lett. A lépést Hubay bátyja, dr. Hubay Károly májusi halála tette szükségessé, mivel a Harmonia zeneműkiadó és hangversenyrendező cég vezérigazgatójaként ő volt az együttes impresszáriója. Az új konstrukció egy időre állandó közönséget biztosított, a kamarazene iránt csökkenő érdeklődést azonban nem minden évadban tudta ellensúlyozni. Amikor 1904-ben a Hubayék visszavonultak a rendszeres nyilvános szerepléstől, a két középső tag, Kemény Rezső és Szerémi Gusztáv új együttest alapított Sabathiel Rezsővel (2. hegedű) és Schiffer Adolfal (cselló).

Az együttes közreműködő művészei

A négytagú együttes koncertjein a szólódaraboktól az oktettkig sokféle művet előadtak, azaz gyakran volt szükség kíséretre, a vendégművészek pedig olykor saját szólistaszmokkal is szerepeltek. A műsorok gerincét adó vonós-négyesek aránya még a bérletes sorozatokban sem érte el az 50%-ot. Vonósötösök esetében szükség volt 2. brácsára vagy csellóra, szextettnél mindkettőre (a *Pisztráng-ötös*-ben 2. hegedű helyett nagybőgőre). Emellett az állandó szereplőket olykor helyettesíteni kellett (betegség, utazás), így az aktuális tagokon kívül az együttesben brácsázott Berkovits Lajos, Grünfeld Vilmos, Kőszeghy Sándor, Kunwald Antal, Lentz Rezső, Mambriny Gyula, Róth Nándor, Sabathiel Rezső, Szerémi Gusztáv és Waldmann János, a cselló szolamában szerepelt Adler Mihály, Friedrich Grützmaker, Kerpely Jenő, Löbl Lajos, Eduard Rosé, Schiffer Adolf, Schulz Gyula, Schulz János és Willmouth Bódog. A 2. hegedűst egy alkalommal Waldbauer József helyettesítette, a nagybőgős mindig Gianicelli Károly volt. A fúvósokkal együtt játszott művekben az Operazenekar tagjai működtek közre: Burose Adolf fuvalán, Böhm Ferenc, Förster Ferenc és Hiekisch Henrik klarinéton, Frank Rezső és Wieschendorff Henrik fagotton, valamint Drescher Rajmund és Krausz Károly kürtön.

Még a vezetőkkel is előfordult, hogy hiányoztak: 1890. november 24-én az Oroszországban turnézó Hubayt a szintén Joachim-növendék Henri Petri, a drezdai zenekar koncertmestere helyettesítette, az 1891 őszén Angliában szereplő Poppert két hónapon át Friedrich Grützmaker, az Operaház szóloccsellistája pótolta az együttesben és a tanításban egyaránt. De 1889. február 8-án az is előfordult, hogy a Budapesten vendégeskedő Joachim József ült be első hegedűsnek, míg Hubay a brácsaszólamot játszotta.

A Hubay–Popper-kvartett tagjai leggyakrabban zongoristákkal léptek fel duó, trió, kvartett vagy kvintett

felállásban. Néhány jelentős művész azok közül, akivel 1904-ig játszottak: Aggházy Károly, Bartók Béla, Fanny Basch-Mahler, Fannie Bloomfield-Zeisler, Johannes Brahms, Eugen d'Albert, Willy Deutsch, Dohnányi Ernő, Eibenschütz Ilona, Alfred Grünfeld, Adlerné Goldstein Vilma, Anna Jeszipova, Theodor Leschetizky, Ignacy Jan Paderewski, Ernestine Roth, Caroline de Serres, Szendy Árpád, Székely Arnold és Thomán István.

Repertoár és műsorstruktúra

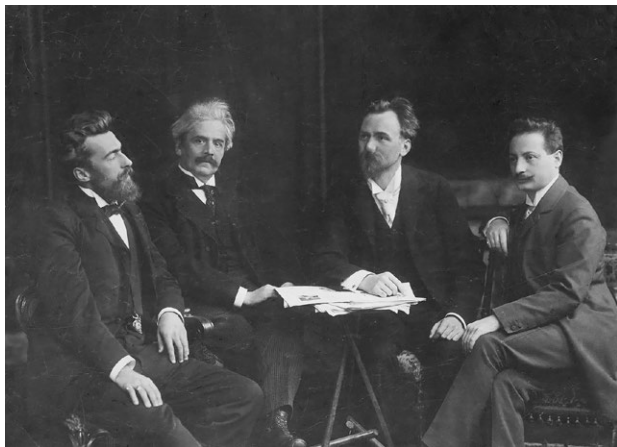
A kvartett műsorainak kialakításában ugyanazok az alapelvek érvényesültek, amelyek – elsősorban Bécs és Berlin, bizonyos mértékig Párizs és London hatására – az előző fél évszázad hazai együttesek koncertjeit is jellemezték. Bevezetésként tekintsük át az első évad műsorát (a szokásos rövidítéseket alkalmaztuk, a közreműködőket zárójelben tüntettük fel):

- 1886.11.10. Haydn F-dúr v4 op.77-2, Volkmann e-moll v4 op.35, 3. Beethoven: C-dúr v4 op.59-3
- 1886.11.24. Mozart D-dúr v4, Rubinstein B-dúr zg3 (Theodor Leschetizky zg), Beethoven: Esz-dúr v4 op.127
- 1886.12.10. Mendelssohn Esz-dúr v4 op.12, Brahms g-moll zg4 (Fanny Basch-Mahler), 3. Beethoven: D-dúr v3 op.8.
- 1886.12.22. Brahms-est, F-dúr csellószonáta bp-i bem. (Brahms), 2 dal (Ney Dávid), c-moll zg3 op.101 ösbe-mutató (Brahms), B-dúr v6 (Waldmann Albert, Willmouth Bódog)
- 1887.03.29. Goldmark Szvit op.11 (Hubay, Khayll Antal), dalok, Haydn G-dúr v4
- 1887.04.06. Schubert C-dúr v5 (Eduard Rosé gka), Beethoven D-dúr v3 op.8, Schumann Esz-dúr zg5 (Willy Deutsch zg)

A kvartettként szereplő együttes műsoraiban három jellegzetes műcsoport különböztethető meg. A repertoár gerincét az úgynevezett „klasszikusok” alkották, azaz Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Mendelssohn, Schumann és Brahms. A második csoportba a „további” romantikus darabok tartoztak az előző fél évszázad terméséből, a harmadik pedig vállalt küldetésükből adódott, miszerint megszólaltatják a kortárs magyar szerzők alkotásait. Óvakodtak attól, hogy egyetlen koncerten három vonós-négyest adjanak elő egymás után, mivel erre a hazai közönség még nem volt felkészülve. Természetesen ez is többször előfordult (mindjárt legelső alkalommal, 1886. november 10-én), de a hangversenyek legnagyobb részét legalább egy, olykor két zongorás kamaraművel tették változatosabbá (például 1886. november 24-én). Az első évad végén, 1887. április 6-án két kvintett és egy trió szerepelt, azaz nem volt vonós-négyes a műsorban.

A hosszabb nyitó és záró kamaramű közé gyakran – legalább minden harmadik esten – beiktattak néhány énekes számot, többnyire a német romantikusok, elsősorban Schubert, Schumann és Brahms dalait. Emellett Griegtól,

⁵ Prager Abendblatt, 1893. április 29.

Szerémi, Popper, Hubay és Kemény 1901 körül

Lisztől és Poppertől is több vokális mű hangzott el, számos „kismester” (Böhm, Godard, Herzfeld, Jensen, Massenot, Moszkowski, Paisiello, Rubinstein, Tarnay, Wolf, Zarzycki stb.) neve viszont jellemzően csupán egy-két alkalommal szerepelt a műsorban. Az énekesek között volt Artois Margit, Ábrányiné Wein Margit, Alice Barbi, Therese Behr, Diósyné Handel Berta, Joë Field, Filip Forstén, Mary Forrest, Lula Gmeiner, Berta Gutman, Hilgermann Laura, Tilly Koenen, Kunwald Ella, Dora Lichtenstein, Marcella Lindh, Náday Katalin, Ney Dávid, Matja Nielsen, Rosa Papier-Paumgartner, Sándor Erzsi, Clementine Schuch-Proska, Szilágyi Arabella, Vasquez-Molina Italia, Gustav Walter és Zilahyné Singhoffor Vilma. Az énekes sztárok fellépése olykor jelentősen megnövelte az est látogatottságát. 1889. november 25-én például, amikor Barbi neve is megjelent a plakátokon, a Vigadó nagytermébe kellett áttenni a hangversenyt, és még így sem tudták kielégíteni a jegyek iránti igényeket.

A könnyebben befogadható műfajok ritkán szerepeltek a Hubay–Popper-kvartett önálló hangversenyein: a népszerű áriákat vagy szalondarabokat csak kivételesen juttatták szóhoz, egy-egy szép barokk tétel viszont több alkalommal színesítette a műsort (a *La folia* Corellitől, a kedvelt *Ördögtrilla-szonáta* és Bach szólószonáta-tételei). Az említett sztárénekesek valamivel nagyobb szabadságot élveztek, és olykor a kamaraművekben közreműködő híres zongoristák is bemutatkozhattak néhány szólószám erejéig.

Vidéken és külföldön jellemzően más volt a helyzet, a nagyobb közönség érdekében a „komoly” műsorszámok egyikét rövidebb karakterdarabokra és magyaros kompozíciókra cserélték. Még heterogénebb volt a program a különféle jótékony célú rendezvények alkalmával, amikor a kvartettet csupán egyetlen számra kérték fel a rendezők. Utóbbi típus vegyes műsorára példa a Vigadó kistermében 1888. február 27-én az Országos Kisdedóvó Egyesület javára adott hangverseny, amelynek első, harmadik és utolsó számaként a Zeneakadémia énekkara Durante, Palestrina, Scarlatti, Haydn, Schumann és Koessler kórusműveit, vala-

mint Arany János dalait énekelte Koessler János vezényletével. Közben Hubay, Popper és Caroline de Serres Benjamin Godard zongoratrióját játszotta, Jókai Mór szatirikus írását, *A máramarosi víg asszonyokat* olvasta fel, Hubayék Volkmann e-moll vonósnégyesét adták elő, majd a francia zongoraművész Beethoven, Couperin, Bizet és Liszt műveit szólaltatta meg. Azokon a tipikus, hajnalig tartó táncvigalomba torkolló rendezvényeken azonban, amelyek műsorát szavallatokkal és amatőrök által előadott szalondarabokkal fűszerezték, az együttes nem vállalt szereplést.

A fővárosi bérletes sorozatokból – néhány kivételtől eltekintve – Hubay és Popper saját, könnyebb fajsúlyú műveit is számúzta. Ha valaki, akkor ők igazán tudták, milyen is a legmagasabb rendű zeneművészet, és pontosan tisztában voltak kompozícióik értékével: elképzelhetetlen volt, hogy egy Beethoven- és Schumann-kvartett között Hubay-csárdajeleneteket vagy Popper-etűdöket adjanak elő, Hubay egy-egy szép dala viszont olykor kellemesen simul a romantikus kismesterek Liedjei közé. Hubay egyetlen fennmaradt hangszeres kamaraművét, az érdekes *Romantikus szonátát* (Sonate romantique, op. 22) egyszer sem tűzte műsorra a kvartett koncertjein, miközben külföldi turnéin számos alkalommal játszotta.

A vonósnégyes a nagy bécsi klasszikus és romantikus szerzőktől lényegében azt az alaprepertoárt szólaltatta meg, amely ma is meghatározza a kamarazenei hangversenyek műsorát: vonós és zongorás triókat, kvartetteket, kvintetteket és néhány szextettet, hegedű–zongora és cselló–zongora szonátákat, valamint fúvósokkal kombinált darabokat (az utóbbiak között Mozart és Brahms klarinétötösét).

Kik is voltak az említett „további romantikus-ok”? Következzen néhány példa orosz, cseh, spanyol, osztrák, francia, norvég, német és olasz komponistáktól. Hubayék többször játszották Anton Rubinstein és Dvořák kompozícióit: előbbitől a g-moll és a különösen kedvelt B-dúr zongoratrió mellett a g-moll zongoraötöst, a cseh mestertől az Esz-dúr zongoranegyest, valamint az F-dúr és G-dúr vonósnégyest. Arbós, Bruckner, Godard, Grieg, Raff és Smetana darabjait csak egyetlen, Cherubini d-moll kvartettjét két alkalommal tűzték műsorra. Eugen d’Albert Esz-dúr vonósnégyesét nyilvánvalóan a szerző jelenléte, Paul Juon és Hans Paumgartner zongoranegyesét, ill. Robert Kahn trióját a szerző közreműködése miatt adták elő (valamennyit először és utoljára). Előszeretettel játszották a magyar komponistaként tisztelt Robert Volkmann műveit, közöttük a népszerű e-moll kvartettet (op. 35).

A legtöbb ősbemutatót értelemszerűen a magyar szerzők biztosították Hubayék számára. Ők játszották először Aggházy Károly, Beliczay Gyula, Bloch József, Major J. Gyula, Mannheimer Gyula, Popper Dávid, Siklós Albert, Szabados Béla és Végh János kvartettjét, Koessler János vonósszextettjét, Aggházy Károly és Farkas Ödön zongoraötösét, és a kvartett hangversenyén szólalt meg először nyilvánosan Végh János Esz-dúr és Bartók Béla fiatalkori

A-dúr hegedű-zongora szonátája. A magyarországi bemutatók között volt Dohnányi Ernő c-moll zongoraötöse és A-dúr vonósnégyese, valamint Szendy Árpád C-dúr kvartetdje. A zongorás művekben többnyire a szerző (Aggházy, Bartók, Dohnányi) működött közre.

Talán a változatosság iránti igénynek köszönhető, hogy ritkán rendeztek koncertet egyetlen szerző műveiből. Erre 1891. december 23-án Mozart halálának és 1897. február 14-én Schubert születésének centenáriuma adott alkalmat, a kettő között 1895. február 11-én a 65 éves Goldmark Károlyt köszöntötték. Az egyszerű hangversenyek tekintetében egyedül Johannes Brahms számított kivételnek, mivel az együttes egy évtizeden át tervezett szerzői estet a mester tiszteletére, az ő jelenlétében és közreműködésével. Ezekről az eseményekről külön tanulmányban számolunk be.

Az utolsó évtized

1904-ben Hubay, Kemény, Szerémi és Popper a házimuzsikálás és a privát koncertek világába vonult vissza, olykor azonban szerepeltek egyesületek (Katolikus Kör, Műbarátok Köre) félig nyilvános rendezvényein is, vagy olyan ünnepi eseményeken, mint Popper 40. művészi jubileuma 1905. március 29-én, illetve a Zeneakadémia új épületének avatása 1907. május 14-én. A visszavonulás okairól így írt Kereszty István 1907 márciusában: „a Hubay–Popper-négyes visszavonult a nagy nyilvánosságtól s igen okosan arra a szűkebb körre szorítkozott, mely az ő művészetét erkölcsileg és anyagilag valóban méltón jutalmazza. A jogtalanul önhitt nagyközönség hadd vegye itt tudomásul, hogy az ő »műpártolása« volt a fő oka a tiszteletreméltó művészi vállalkozás elvonulásának!”⁶ Mivel a sajtó képviselőit nem hívták meg a zártkörű hangversenyekre, ezekről csak elvétve találunk híradásokat a lapokban. Hubayné Cebrian Róza naplóiban viszont évről évre megjelentek a tavaszi kvartettesorozatokra vonatkozó utalások vagy néhány mondatos leírások.

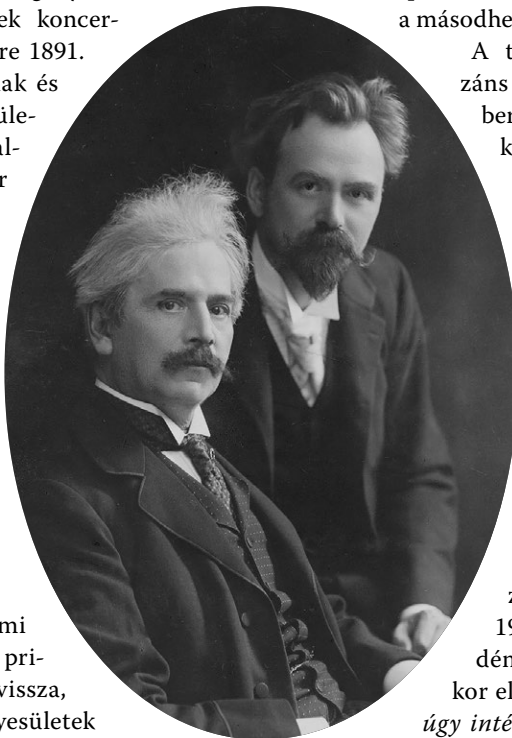
A vonósnégyesjátékkal párhuzamosan Hubay és Popper 1907-ben a kor tendenciáit követte azzal, hogy a nagyközönség számára zongoratriót szervezett két állandó taggal, és alkalmanként más-más zongoristával társult. Az 1907. február 7-én Eugen d'Albert-rel közösen adott trióest sikere bátoríthatta fel őket, hogy az év végétől bérletes koncertsorozatokat hirdessenek „Hubay–Popper Kamara-

társaság”, illetve „Hubay–Popper-trió” néven. Ezt a gyakorlatot 1910 végéig folytatták. Amennyiben egy-egy mű előadása céljából kvintetté bővültek (például 1909. január 22-én Goldmark zongoraötösében), a zongorista mellett máris a korábbi Hubay–Popper-vonósnégyes jelent meg a színpadon (zongoranégyes esetén Kemény Rezső, a másodhegedűs otthon maradhatott).

A trió billentyűs partnereinek impozáns listájában az említett Eugen d'Albert mellett olyan további világsztárokat – közöttük Liszt-növendékeket is – találunk, mint Wilhelm Backhaus, Dohnányi Ernő, Ignaz Friedman, Leopold Godowsky, Frederic Lamond, Joseph Lhévinne és Bernhard Stavenhagen. A sorozatokon kívül játszottak Székely Arndddal és Thomán Istvánnal is. Az együttes utódának az állandó összetételű Hubay–Kerpely–Dohnányi-trió tekinthető, amely 1916 végétől 1918 tavaszáig húsz hangversenyt adott Budapesten.

Az alapítótágok utolsó közös fellépéséről Hubay számolt be 1913. szeptember 13-án a Zeneakadémia tanévnyitó ünnepségén, amikor elhunyt barátját búcsúztatta: „A sors úgy intézte, hogy legutoljára az én házamban szólaltatta meg a mester csellójának bűvös hangját. Feleségem kérésére egy nálunk rendezett zeneestélyen, február 25-én, együttesen eljátszottuk Mozart g-moll quintettjét. Mintha érezte volna, hogy ez hatyúdala lesz, oly mély ihlettel és bensőséggel tárta fel Mozart transzcendens művének kincseit. De a hallgatók is meg voltak illetődve, s alig volt valaki, akit könnyekig meg nem hatott.”⁷

A Hubay–Popper-kvartett negyedszázados működése során meghatározó szerepet játszott a hazai kamarazenei kultúra világszínvonalra emelésében és egy olyan előadói hagyomány kialakításában, amely az elkövetkező évtizedekben Európán kívül is nagy feltűnést keltett. A 20. század első évtizedeiben szárnyaikat bontogató, majd külföldön nagy sikerrel szereplő együttesek tagjai szinte valamennyien Hubay és Popper osztályából kerültek ki, a tanítványok tanítványai voltak vagy legalább együtt szerepeltek a két mesterrel (gondoljunk a Hauser–Son-, a Léner-, a Magyar, a Róth-, a Végh- és a Waldbauer–Kerpely-kvartettre). Nem sokkal azelőtt, hogy Hubayék fokozatosan befejezték működésüket, a Grünfeld–Bürger- és a Kemény–Schiffer-vonósnégyes is feloszlott, és 1910-ben szimbolikusan átadta a stafétabotot az új korszakot jelentő Waldbauer–Kerpely-kvartettnek.

Popper és Hubay
1904-ben

⁶ Kereszty István: Zenei politika. Az Újság, 1907. márc. 31.

⁷ Hubay Jenő – Popper Dávidról. Pesti Napló, 1913. szept. 14.

Kovács Ilona

Egy szippantásnyi oxigén – az OMIKE Művészakciójának emlékezete

A magyar zsidó kultúra és művészetek története számos olyan életutat őriz, amelyet a 20. század történelmi kataklizmái nemcsak kettétörtek, hanem hosszú időre az emlékezetből is kitöröltek.

A zsidótörvények következtében 1939-től a zsidó származású művészek egyre nagyobb része kiszorult azokból az intézményekből, színházakból, koncerttermekből és más kulturális fórumokból, amelyek korábban szakmai működésük természetes kereteit jelentették. Ebben a helyzetben az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület (OMIKE) Művészakciója nem egyszerűen kulturális programsorozatot hozott létre: olyan intézményi keretet teremtett, amelyben a művészi munka – és vele együtt a szakmai, anyagi és emberi túlélés – egy ideig még lehetséges maradt.

Harsányi László *Egy szippantásnyi oxigén* című, négy-kötetesre tervezett monográfiásorozatának eddig megjelent három könyve ezt a különleges kulturális vállalkozást állítja középpontba. Az első az énekesek és táncosok, a második a karmesterek és hangszeres zenészek, a harmadik a színészek pályáját mutatja be; a még megjelenés előtt álló negyedik kiadvány a Művészakció kiállításain részt vevő képzőművészeket kívánja számba venni. A sorozat léptéke önmagában is figyelemre méltó: a szerző nem csupán az OMIKE történetét rekonstruálja, hanem azoknak az embereknek próbálja visszaadni a nevét és pályáját, akik a Művészakció keretei között folytathatták művészi tevékenységüket.

E vállalkozást Harsányi 2019-ben megjelent *A fényből a sötétbe* című kötete előzte meg, amely az OMIKE 1909 és 1950 közötti történetét dolgozta fel dokumentumok, korabeli sajtóanyagok és korábbi kutatások alapján.¹ A könyv bemutatja az 1939 és 1944 között működő Művészakció létrejöttét és működését is. Az intézménytörténet azonban szükségképpen nyitva hagyta a legfontosabb kérdést: kik voltak azok, akiknek az OMIKE lehetőséget biztosított a munkára?

Harsányi sorozatának éppen ez a kiindulópontja. Ahogy a Bevezetésben írja, korábbi könyvéből „kimaradt” a Művészakció talán legfontosabb része: annak bemutatása, „hogyan tudott segítséget nyújtani a budapesti zsidó közösség: tehát kik szerepeltek, kik állították ki képeiket, milyen pályát futottak be 1939-ig, és mi lett a sorsuk 1944–45 után”. A hangsúly tehát az intézményről az egyénre kerül át. A sorozat legfontosabb célja a nevek megőrzése, az elfeledett vagy háttérbe szorult művészek életútjának dokumentálása. Ez nem csupán adatgyűjtési feladat, hanem emlékezeti munka is. A holokauszt és a háború következtében számos pálya töredékesen maradt fenn: dokumentumok semmisültek meg, családok szakad-

tak szét, életutak szakadtak meg, mások pedig emigrációban folytatódhattak. Harsányi ezért sok esetben csak töredékes adatokból tud rekonstruálni egy-egy életutat. Saját módszerét egyszerűen fogalmazza meg: „Akiről találtam adatokat, arról írtam.” E szerénység mögött azonban komoly kutatói teljesítmény húzódik. A korábban a Mazsihisz honlapján közzétett szócikkekhez hasonlóan e kötetekben is az a cél, hogy a rendelkezésre álló forrásokból a lehető legtöbb ember története váljon hozzáférhetővé.

Ilyen nagyszabású munka során elkerülhetetlen, ha mégis kimarad olyan művész, aki fellépett az OMIKE rendezvényén. Ilyen például Sonnenfeld Miklós fuvalomművész, aki Weiner László *Concerto* című művének ősbemutatóján az egyik szólista volt (nevét lásd az OMIKE 1942. január 26-i és 28-i hangversenyének plakátján).²

Az 1. kötet bemutatóján Lőrinc Katalin táncművész visszaemlékezése érzékletesen világított rá arra, miért fontos ez a munka. Édesapja, Lőrinc György révén otthonukban természetesen jelen volt a balett világa, az OMIKE-ben töltött időről azonban soha nem esett szó. Ahogy sok holokauszt-túlélő gyermekének esetében, számára is hosszú időre rejtve maradt a család múltjának ez a része. Az ilyen személyes emlékek azt mutatják, hogy a hiányzó történetek nem feltétlenül azért maradtak fenn töredékesen, mert nem voltak fontosak, hanem mert a traumát követően sok családban éppen a hallgatás vált az emlékezés egyik formájává. Ezért is különösen értékes Harsányi vállalkozása: a könyvek nemcsak dokumentálják az OMIKE Művészakciójának történetét, hanem olyan életutakat is felszínre hoznak, amelyek a családi emlékezetből is kieshettek.

A Művészakció jelentősége

A Művészakció 1939 novemberétől 1944 márciusáig működött. Ez idő alatt mintegy 530 művész szerepelt, a nézők és hallgatók száma pedig megközelítette

¹ Harsányi László: *A fényből a sötétbe* – Az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület évtizedei 1909–1950 (Budapest: Napvilág Kiadó Kft., 2019)

² Sonnenfeld Miklós életútjának dokumentumai: <https://yv360.yadvashem.org/api/Documents/GetFullDetails?lang=en&id=9560853>

a 300 ezret. Már az első évadban 125 előadást tartottak mintegy 40 ezer látogató előtt. A legfontosabb helyszín a Wesseléni utcai Goldmark Terem volt, de tartottak rendezvényeket a Hollán Ernő utcai kultúrteremben és a Bethlen téri díszteremben is. Ezek a számok azért figyelemre méltóak, mert a Művészakció működése már eleve a kirekesztés következménye volt. Csak izraelita vallású művészek léphettek fel, a kikeresztelkedettek sem szerepelhettek. A rendezvények zártkörűsége szintén a korabeli jogi és politikai helyzet következménye volt. Az OMIKE pártolói és vendégeik vehettek részt az előadásokon, ez a rendszer azonban lehetővé tette, hogy a kulturális élet a lehetőségekhez képest széles közönséghez jusson el.

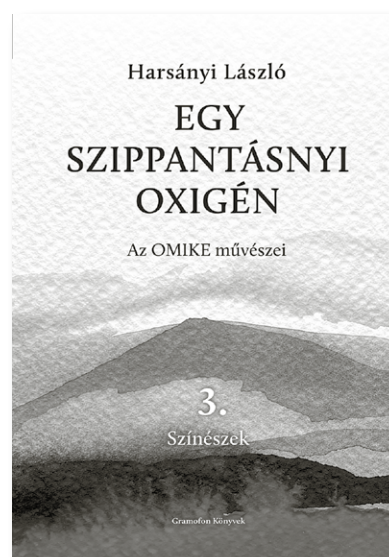
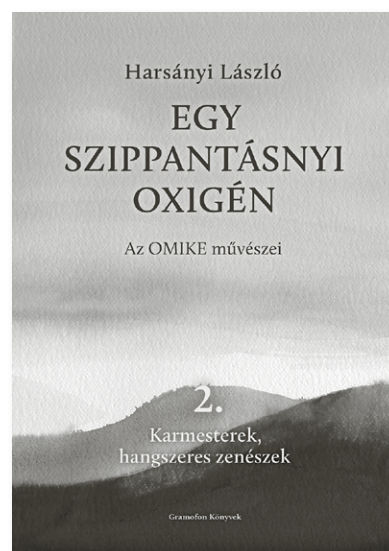
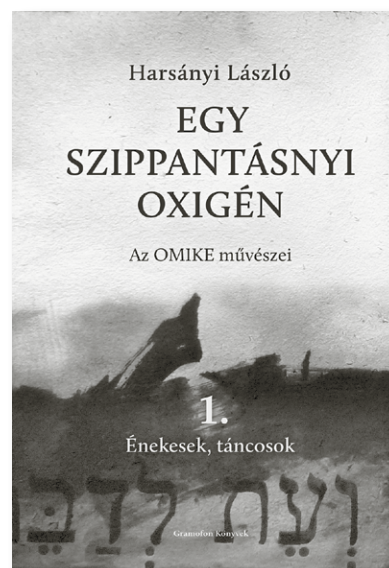
Az OMIKE kultúratanácsa a művészet valamennyi ágának támogatását feladatának tekintette. Az előadóművészetek mellett az írók, költők és képzőművészek is szerepet kaptak, és már a Művészakció indulásakor megrendezték az első képzőművészeti kiállítást. A programok tehát nem egyetlen műfajra korlátozódtak, hanem egy önálló kulturális intézményrendszer körvonalait rajzolták ki. Különösen jelentős volt az operajátszás. Tallián Tibor „Az OMIKE Művészakció operaszínpada 1940–1944” című tanulmánya, amely az első kötetben szerepel, érzékelteti, hogy a Goldmark Terem szűkös körülményei ellenére komoly művészi ambíciójú produkciók születtek. A fennmaradt fényképek és dokumentumok alapján teljes zenekari előadásokra is sor került, többek között W. A. Mozart *A varázsfuvola* című operája is megszólalt. A korabeli szakmai visszhang sem volt jelentéktelen: a Sergio Failoninak tulajdonított mondás szerint „Ha jó operaelőadást akartok látni, hát menjetek a Goldmark Terembe.”

A Művészakció tehát nem pusztán segélyező intézmény volt. A szereplési lehetőség természetesen a megélhetést is szolgálta, de a programok művészi színvonala azt bizonyítja, hogy az OMIKE nem mondott le a kulturális igényességről. A túlélés és a művészet ebben a helyzetben nem egymást kizáró fogalmak voltak: a művészi munka maga is a túlélés egyik formájává vált.

Három kötet – három művészeti terület

A sorozat kötetei hasonló szerkezetet követnek. A történeti bevezetést az adott művészeti területhez kapcsolódó tanulmány vagy forrásközlés követi, majd a pályaképek sora. Az első kötetben Tallián Tibor tanulmánya után az énekesek és táncosok életútja, a másodikban Mácsai János „Az OMIKE zenei előadásai 1939–1944” című írása után a karmesterek és hangszeres muzsikusok pályája, a harmadikban pedig Bálint Lajos „Művészbejáró. A száműzöttek színháza” című írása és Gajdó Tamás tanulmánya után a színészek története következik. A korabeli sajtó beszámolói és gazdag képanyag egészítik ki a köteteket.

A szerkezet legnagyobb előnye, hogy azonos szempontok alapján engedi egymás mellé helyezni a különböző művészeti ágak képviselőinek sorsát. Ugyanakkor mindhárom kiadványban ugyanaz a történeti bevezető bizonyos redundanciát eredményez. A három

kötet együttes olvasásakor indokoltabb lett volna egyetlen részletes történeti összefoglaló, amelyre a továbbiak csak az adott művészeti ág szempontjából hivatkoznak. Ez azonban inkább szerkesztési, mint tartalmi kifogás, hiszen az egyes könyvek önállóan is használhatók. A sorozat valódi súlyát az életrajzi szócikkek adják. Ezek többnyire kétoldalas pályaképek, amelyekből egy egész életút próbál kirajzolódni. Érthető módon nem egyenletes a részletességük: ahol gazdagabb forrásanyag állt rendelkezésre, árnyaltabb portré született, máshol inkább rövid vázlatot kapunk. Ez azonban nem egyszerűen a szerző munkájának korlátja, hanem a források töredékességének következménye. A hiány maga is a korszak történetéhez tartozik.

Fontos, hogy Harsányi nem kíván művészi hierarchiát felállítani. Nem kizárólag a később kanonizált alkotókat keresi, hanem lehetőség szerint mindenkit bemutat, akiről adatot talált. Ezzel a sorozat a hagyományos művészeti kánontól eltérő szemléletet képvisel. A sok rövid életút együtt nem egy-egy kiemelkedő életmű részletes történetét, hanem egy egész kulturális közeg társadalmi és művészeti szerkezetét teszi láthatóvá.

Harsányi László (*1947) közgazdász és társadalomkutató, nem pedig zene- vagy színháztörténész. A szerző vállalkozásának éppen az az egyik erőssége, hogy nem hagyományos művészmonográfiát kíván létrehozni. Elsődleges szempontja a sorsok dokumentálása. Ebből következik a sorozat egyik legfontosabb tanulsága is: a Művészakció szereplőit nem lehet kizárólag művészi teljesítményük alapján megítélni. Egy olyan korszakban, amikor a zsidó művészeket intézményesen kiszorították a magyar kulturális életből, már maga a fellépési lehetőség rendkívüli jelentőséggel bírt. A „kis szerep” sem volt jelentéktelen, hiszen munkát, jövedelmet, szakmai identitást és közösségi jelenlétet biztosított. Harsányi nem

azt állítja, hogy a Művészakció minden szereplőjének teljes életművét rekonstruálta. Azt teszi láthatóvá, hogy mennyi minden rekonstruálható mégis abból a forrásanyagból, amely fennmaradt. A rövid életrajzok ezért gyakran inkább kutatási kiindulópontok, mint lezárt portrék. Ebben az értelemben az *Egy szippantásnyi oxigén* nem egyszerű emlékkönyv. Olyan dokumentációs vállalkozás, amely az intézménytörténetet személyes sorsokkal kapcsolja össze, és ezáltal egy eddig csak töredékesen ismert kulturális világot tesz hozzáférhetővé. A sorozat címét adó Beregi Oszkár-idézet

ezért különösen pontos. „Egy szippantásnyi oxigén, mielőtt megfulladunk” – írta a Goldmark Teremben végzett munkáról. A metafora egyszerre utal a kényszerhelyzetre és a lehetőségekre: arra, hogy az OMIKE nem tudta megszüntetni a kirekesztést, de átmenetileg olyan teret teremtett, amelyben a művészek tovább dolgozhattak. Harsányi László könyvsorozatának legfontosabb eredménye, hogy ezt a teret nem hagyja eltűnni az emlékezetből. A név, amely egykor egy műsorfűzetben szerepelt, majd évtizedekre eltűnt a kulturális emlékezetből, újra kutathatóvá és kimondhatóvá válik.

A negyedik kötettel hamarosan teljessé váló sorozat nemcsak az OMIKE Művészakciónak dokumentációját ígéri, hanem egy olyan hiány pótlását is, amelyet a magyar zenetörténet, színháztörténet és művészet-történet hosszú ideje hordoz. Az OMIKE Goldmark Termében 1939-ben meggyújtott fáklya régen kialudt. A róla szóló emlékezet azonban továbbadható. Az *Egy szippantásnyi oxigén* három eddigi kötete ezt a munkát végezte el: neveket mentett ki a feledésből, pályákat kapcsolt össze, és egy olyan kulturális közeg emléket őriz, amelynek története nélkül a 20. századi magyar művészet képe szükségképpen hiányos maradna.

Harsányi László: *Egy szippantásnyi oxigén*. Az OMIKE művészei

1. ÉNEK- ÉS TÁNCMŰVÉSZEK AZ OMIKE MŰVÉSZAKCIÓ (1939–1944) színpadán | Budapest: Gramofon Könyvek, 2025, 158 oldal | ISBN 978-615-81264-9-6;
2. ZENEMŰVÉSZEK AZ OMIKE MŰVÉSZAKCIÓ (1939–1944) színpadán | Budapest: Gramofon Könyvek, 2026 | 134 oldal | ISBN 978-615-7030-01-5;
3. SZÍNÉSZEK AZ OMIKE MŰVÉSZAKCIÓ (1939–1944) színpadán | Budapest: Gramofon Könyvek, 2026 | 160 oldal, | ISBN 978-615-7030-04-6.

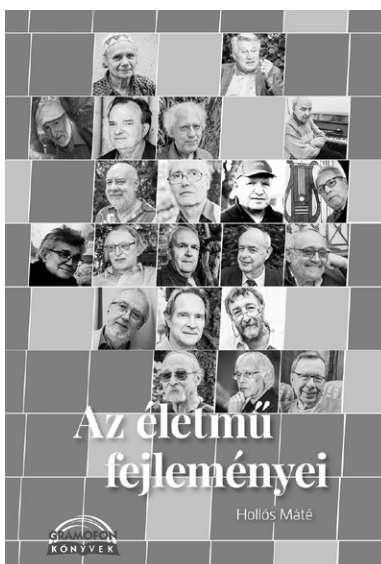
Kovács Ilona

Egy nemzedék három évtizede – Hollós Máté: Az életmű fejeményei

Hollós Máté *Az életmű fejeményei* című kötete sajátos helyet foglal el a kortárs magyar zenéről szóló szakirodalomban. A Gramofon Könyvek gondozásában 2025-ben megjelent, 132 oldalas könyv húsz kortárs magyar zeneszerzővel folytatott beszélgetést közöl. A vállalkozás jelentősége azonban jóval túlmutat az interjúk műfaján: a szerző csaknem három évtizeddel korábbi munkáját folytatja, és ugyanazt a zeneszerzői nemzedéket vizsgálja meg egy alapvetően megváltozott kulturális és művészeti közegben. Az életmű fejeményei így egyszerre beszélgetéskötet, zeneszerzői önvallomások gyűjteménye, kortörténeti dokumentum és egy korszak önértelmezésének sajátos lenyomata.

A kötet előzménye *Az életmű fele*, amelynek alapját Hollós Máté 1993 és 1995 között a Magyar Rádióban elhangzott, azonos című sorozata adta. A műsorokban a szerző nemzedékének huszonhárom zeneszerzőjével beszélgetett, a szerkesztett interjúk pedig 1997-ben könyv formájában is megjelentek az Akkord Zenei Kiadónál. Már az akkori cím is kettős jelentést hordozott: az „életmű fele” egyszerre utalt az addig megtett alkotói útra és arra a még előttük álló pályaszakaszra, amelynek eredményei akkor még csak sejthetők voltak. A folytatás lehetősége tehát bizonyos értelemben eleve benne rejtett az első kötet koncepciójában.

Harminc év elteltével azonban már nem egyszerűen az „életmű másik felének” összefoglalására kerülhetett sor. Ezt Hollós Máté világosan felismeri, és az új könyv címe – *Az életmű fejeményei* – pontosan jelzi a szemléletváltást. Nem lezárás és nem mérlegképzítés következik, hanem annak vizsgálata, hogy mi történt azóta. Hogyan alakultak át a zeneszerzők alkotói világai? Mi erősödött meg bennük, mi szorult háttérbe, milyen új tapasztalatok formálták őket? És hogyan változott meg az a közeg, amelyben műveik megszületnek, előadásra kerülnek és eljutnak a közönséghez? Ez a megközelítés adja a kötet egyik legnagyobb értékét. Hollós Máté tudatosan elkerüli a műjegyzékek és pályaképek kronologikus felsorolásának csapdáját. Nem az elmúlt három évtized valamennyi fontos kompozícióját kívánja számba venni, hanem a zeneszerzők gondolkodásának alakulását követve szeretné érzékeltetni az elmúlt időszak változásait. Ahogy maga fogalmaz, nem „adathalmazt”, hanem „szemlélethalmazt” kíván átadni. Ez a megfogalmazás lényegében a kötet módszerét is kijelöli: a művek mögött az alkotói döntések, a változó esztétikai tapasztalatok és az életműveket meghatározó körülmények kerülnek előtérbe.

A vállalkozás körülményei ugyanakkor óhatatlanul módosultak az első kötethez képest. A korábbi huszonhárom alkotóból ketten – Szunyogh Balázs és Togobickij Viktor – már nem élnek, Székely Katalin pedig időközben Spanyolországba költözött, és a zeneszerzéstől eltávolodva elsősorban zenepedagógiai könyvek szerzőjeként folytatta pályáját. Ő nem vállalta az újabb beszélgetést. A kötet anyagának felvétele és megjelenése között pedig újabb veszteség érte a vállalkozást: Csemiczky Miklós a könyv megjelenését már nem érthette meg. Az ő beszélgetése azért kerülhetett mégis a kötetbe, mert korábban megjelent a *Gramofon* hasábjain. A harminc év-

vel korábbi interjúkhoz képest így immár nemcsak az időbeli távolság, hanem a veszteség tapasztalata is jelen van a könyvben.

A kötet egyik alapvető kérdése, hogy vajon beszélhetünk-e a vizsgált zeneszerzői életművek radikális átalakulásáról. A válasz összességében inkább nemleges. A középnemzedékhez tartozó alkotók jelentős része már az 1990-es évek elejére megtalálta saját esztétikai helyét, és az azóta eltelt három évtized inkább ennek az iránynak a kiteljesítését, árnyalását vagy belső átrendeződését hozta. Ez különösen jól érzékelhető a gyakran „Négyekként” emlegetett Csemiczky Miklós, Orbán György, Selmeczi György és Vajda János esetében. Ők már az első kötet idején túl voltak azon a jelentős fordulaton, amely az avantgárd hangzásvilágtól egy tonálisabb, a hagyományhoz másként viszonyuló zenei nyelv felé vezette őket. Az elmúlt évtizedek náluk nem újabb gyökeres fordulatot, hanem a korábban kialakított poétika megszilárdulását és differenciálódását eredményezték. Ez azonban nem jelenti azt, hogy esetükben ne volna mit vizsgálni. A könyv egyik fontos felismerése éppen az, hogy az alkotói pályák alakulását nem kizárólag a változás fogalmával lehet leírni.

Különösen tanulságosak azok az életművek, amelyeknél markánsabb elmozdulás figyelhető meg. Ifjabb Kurtág György pályája például jól mutatja, hogy a kísérletező, pedagógiai és technikai érdeklődés miként alakíthatja át magát a zeneszerzői gondolkodást. Elektroakusztikus kísérletek, improvizációs gyakorlatok és oktatási tapasztalatok egyaránt hozzájárultak ahhoz, hogy az elmúlt három évtizedben más hangsúlyok kerüljenek előtérbe. Itt tehát nem egyszerűen új technikai eszközök megjelenéséről van szó: az életmű változásai mögött a zenei gondolkodás átrendeződése sejlik fel.

Más jellegű, de hasonlóan érdekes példa Márta István. Az ő esetében az alkotói identitás alakulását elsősorban a színházhoz fűződő kapcsolat felől lehet értelmezni. Bár hosszabb ideje inkább a színházi munka áll érdeklődésének középpontjában, zeneszerzői tevékenysége sem szűnt meg. A kérdés így az, hogy a színházi gondolkodás miként hatott zenei személyiségére és kompozíciós szemléletére. Az ilyen példák arra figyelmeztetnek, hogy az életmű változásai nem feltétlenül kizárólag a kompozíciós technika módosulásában keresendők: legalább ilyen fontos az alkotói szerep és az alkotói környezet átalakulása.

Vannak olyan „magányos alkotók”, akik nehezen sorolhatók bármilyen irányzatba, miközben természetesen nem függetlenek a zene történetének változásaitól. Huszár Lajos például különböző korszakokban eltérő esztétikai ösztönzéseket integrál, hol modernebb, hol diatonikusabb hangzásvilág felé fordulva.

Érdekes tanulságokat kínál Soós András kapcsolata a minimal art örökségével is: az interjú azt mutatja meg, miként alakítható át egy korábban átvett esztétikai impulzus évtizedekkel később személyes nyelvvé. Kósa Gábor saját hangrendszer kialakításával képvisel olyan utat, amely a kortárs zene történetéhez kapcsolódik, mégis nehezen redukálható kész stíluskategóriákra. Madarász Iván életműve pedig különösen jól szemlélteti a sokirányúság lehetőségét: az avantgárd megoldásoktól az énekhang elektroakusztikus kiterjesztésén át a tonális operáig különböző területeken mozog. Az ilyen pályák azt mutatják, hogy a kortárs magyar zeneszerzés sokfélesége nem pusztán stílusbeli pluralizmust, hanem eltérő alkotói stratégiákat is jelent.

A kötet egyik fontos rétege a magyar zeneszerzők és a nemzetközi zenei világ kapcsolata. Ifjabb Kurtág György vagy Csapó Gyula pályája jól mutatja, hogy a külföldön szerzett tapasztalat nem egyszerűen „hatást” jelent. A más kulturális és zenei közzel való találkozás éppúgy eredményezhet azonosulást, mint ellentétet vagy tudatos távolságtartást. A külföld így nem valamiféle homógen referenciaérték, hanem az alkotói identitás egyik formáló közege.

Más életművek esetében a recepció és a bemutatás problémája kerül előtérbe. Király László oratorikus művei például

dául gyakran hosszú várakozás után jutnak el a közönséghez. A *Katyńi Requiem* története jól példázza, hogy egy nagyszabású mű megszületése és tényleges kulturális jelenléte között jelentős távolság húzódhat. A kortárs zeneszerzés helyzetéről ugyanis nem adhatunk teljes képet kizárólag a megszületett művek alapján. A bemutatás lehetősége, az előadói apparátus, az intézményi háttér és a közönséghez való eljutás legalább ilyen mértékben meghatározza egy életmű tényleges jelenlétét.

Hasonlóan érdekes a rendkívüli termékenység kérdése. Rózsa Pál három évtized alatt kiemelkedő mennyiségű zenét komponált. Ennek okaira maga az interjú ad választ: a rendelkezésre álló idő és az alkotásra fordítható életforma döntő jelentőségű tényező. Az életmű mennyisége tehát nem pusztán alkotói habitus kérdése, hanem az életkörülményekkel és az idő felhasználásával is összefügg.

A kötetben megjelenő életművek között az úgynevezett „új zenei stúdió” köréhez kapcsolódó alkotók, köztük Dukai Barnabás és Serei Zsolt pályája is sajátos helyet foglal el. Esetükben a kortárs zene hagyományaihoz való viszony belső logikát követ, és nehezen illeszthető egyszerű fejlődési sémákba. A különböző alkotói utak egymás mellé helyezése éppen ezért fontos: megmutatja, hogy a kortárs magyar zeneszerzés története nem írható le egyetlen fejlődési vonallal.

A kötet végén Hollós Máté önvallomása és zárszava olvasható. Ez szerkezetileg is indokolt, hiszen a szerző egyszerre kérdező, kortárs és dokumentátor. Az első könyv óta eltelt idő nemcsak a megszólaló zeneszerzők életművét alakította át, hanem az ő helyzetét is. Az *életmű fejlődésének* ezért bizonyos értelemben a kérdező több évtizedes munkájának is folytatása: annak a törekvésnek, amely a magyar kortárs zene alkotóit saját szavaikon keresztül próbálja láthatóvá tenni. Hollós Máté könyve nem vállalkozik arra, hogy megírja a magyar kortárs zeneszerzés elmúlt három évtizedének történetét. Talán éppen ezért válhat annak fontos dokumentumává. A művek és dátumok mögött ugyanis embereket, döntéseket, változásokat és újrakezdeteket látunk. S talán ez a legfontosabb tanulság, amelyet Hollós Máté könyve a kortárs zene történetéről megfogalmaz: amit ma szét-tartó irányzatok és egymással nehezen összeegyeztethető esztétikák sokaságának érzékelünk, azt a történeti távolság egykor jóval egységesebb képpé rendezheti. Addig pedig érdemes figyelni a változásokat – és megőrizni azoknak a hangját, akik maguk is részesei ennek a változó zenetörténetnek.

Hollós Máté: Az életmű fejlődésének.

Budapest: Gramofon Könyvek, 2025. ■ 132 oldal.

■ ISBN 978-615-7030-00-8.

MAGYARORSZÁGI HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

8000 Székesfehérvár
Szabadságarcos út 59.
+36 30 217-3411
Titkárság telefonszáma: +36 70 522 46 92
Email: ruff.tamas@arso.hu • www.arso.hu

Budafoki Dohnányi Ernő

Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

1225 Budapest, Nagytétényi út 280.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság:
1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Tel.: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
www.bpo.hu

Concerto Akadémia Nonprofit Kft.

Székhely: 1094 Budapest, Páva u. 10-12
Levelezési cím: 1450 Budapest, Pf. 75
Központi telefonszám:
(+36-1) 215-5770 • Fax: (+36-1) 215-5462
E-mail: info@concertobudapest.hu
www.concertobudapest.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Magyar Élzene

Nonprofit Kft.
Levélcím: 1033 Budapest, Vörösvári út 101.
Próbaterem: 1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: +36 70 652-5591
E-mail: dunaszimfonikusok@gmail.com
www.dunaszimfonikusok.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu • www.gyfz.hu

Kodály Filharmonia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Művészeti Együttese (MRME)

Szimfonikus Zenekar,
Énekkar és Gyermekkórus
Dohnányi Ernő Zenei Központ
1066 Budapest Jókai utca 4.
E-mail: kommunikacio@mrme.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

1097 Budapest, Péceli utca 2.
Tel.: +36 20 487-1021
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábrián u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1033 Budapest, Laktanya u. 35.
(I. em., 2-es kapucsengő).
Tel.: (+36-1) 373-0228 • (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hum • utazenehez.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu/hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu
www.symph-szeged.hu

Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail: rendezveny@zugloifilharmonia.hu
www.sztif.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér
Tel.: +36 20 926-0424
E-mail: szolnokiszimfonikusok@gmail.com
www.szolnokiszimfonikusok.hu

REGIONÁLIS/ FÉLHIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levélcím: Békés Megyei Szimfonikus
Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Tel.: +36 20 4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
www.bekesszimf.hu

Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
E-mail: dkszimfonikus@gmail.com
www.dszz.hu

Egri Szimfonikus Zenekar Kulturális Egyesület

Eger 3300 Knézh K. u. 8.
Tel.: +36 20 964-1518
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté
egriszimfonikusok.hu

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levélcím: Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
E-mail: titkarsag@gso.hu
Művészeti vezető: Rácz Márton
www.gso.hu

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Tel.: +36 20 3230-001
E-mail: kszztitkar@gmail.com jacintfol-
di@gmail.com
hirosagora.hu

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.

9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
Tel.: +36 30 9656-453
E-mail: szabolcsiszimf@gmail.com

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levélcím: TatabányaArt Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Tel.: +36 30 692-6489
E-mail: gezaroman@t-online.hu

A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének lapja,
a Nemzeti Kulturális Alapprogram (NKA) valamint az Előadóművészi Jogvédő Iroda (EJI) támogatásával.

A szerkesztőség levelezési címe: **Zenekar Művészeti Bt.**

1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6. | E-mail: info@zenekarujtag.hu | www.zene-kar.hu

Felelős kiadó és szerkesztő: **Popa Péter**

Tervezőszerkesztő: Komenda Krisztina

Nyomás: EPC nyomda ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Victoria
Music
Hangszerszaküzlet

HANGSZER ● TARTOZÉK ● SZERVIZ ● KOTTA

1024 Budapest, Fény u.15. ● Telefon: 1/316-0100

www.victoriamusic.hu ● shop.victoriamusic.hu